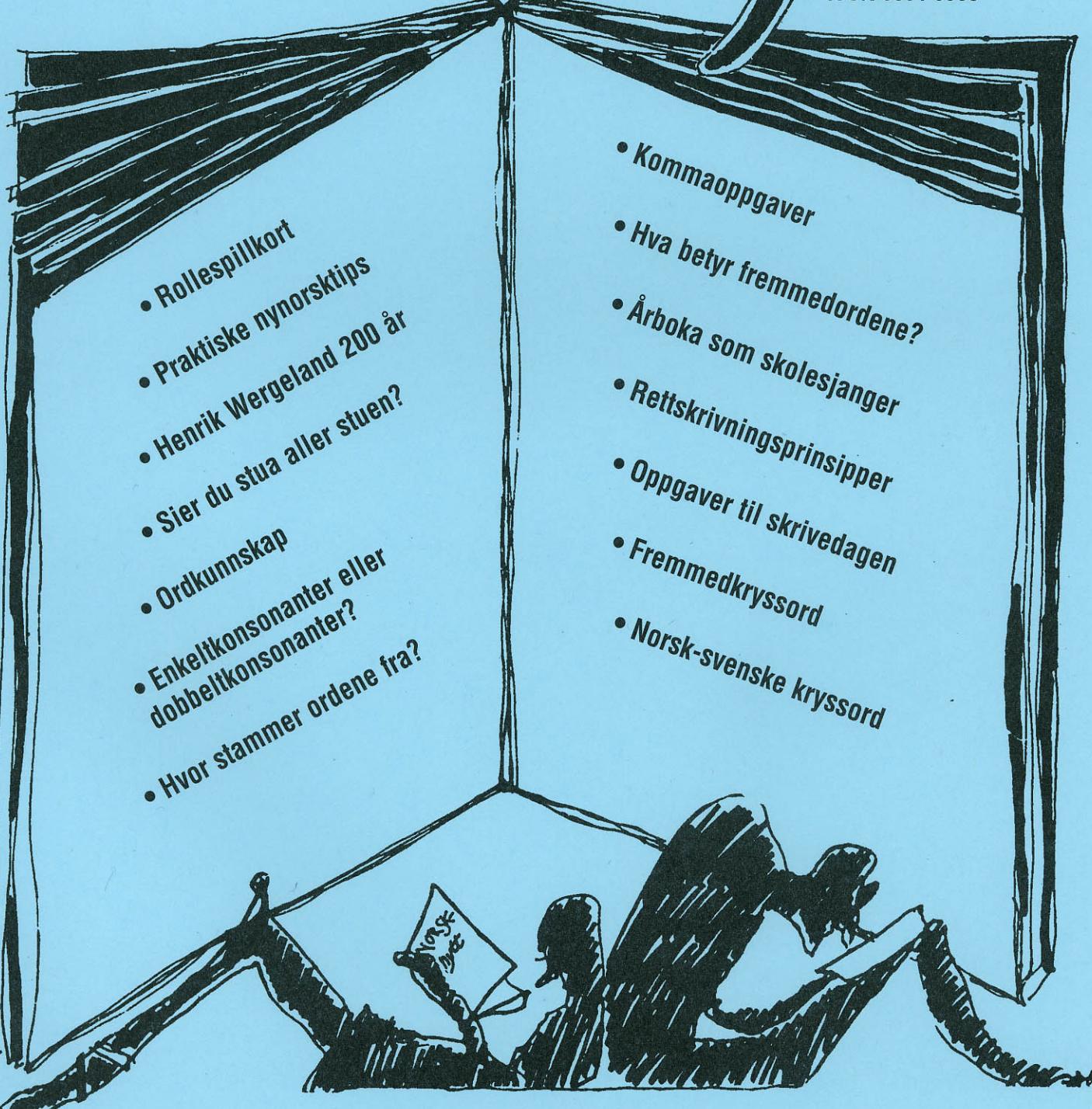

– et aktuelt læremiddel
i tidsskriftform

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

-
- Rollespillkort
 - Praktiske nynorsktips
 - Henrik Wergeland 200 år
 - Sier du stua eller stuuen?
 - Ordkunnskap
 - Enkeltkonsonanter eller dobbeltkonsonanter?
 - Hvor stammer ordene fra?
 - Kommaoppgaver
 - Hva betyr fremmedordene?
 - Årboka som skolesjanger
 - Rettskrivningsprinsipper
 - Oppgaver til skrivedagen
 - Fremmedkryssord
 - Norsk-svenske kryssord

Norsknytt

gir variasjon og liv til norskundervisningen

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1990:	«Norsknytt 1/90, 2/90 og 3/90»	50,-
Årgang 1991:	«Norsknytt 1/91, 2/91 og 3/91»	50,-
Årgang 1992:	«Norsknytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92»	50,-

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1993:	«Norsknytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93»	200,-
Årgang 1994:	«Norsknytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94»	200,-
Årgang 1995:	«Norsknytt 1/95, 2/95, 3/95 og 4/95»	200,-
Årgang 1996:	«Norsknytt 1/96, 2/96, 3/96 og 4/95»	200,-
Årgang 1997:	«Norsknytt 1/97, 2/97, 3/97 og 4/97»	200,-
Årgang 1998:	«Norsknytt 1/98, 2/98, 3/98 og 4/98»	200,-
Årgang 1999:	«Norsknytt 1/99, 2/99, 3/99 og 4/99»	200,-
Årgang 2000:	«Norsknytt 1/00, 2/00, 3/00 og 4/00»	200,-
Årgang 2001:	«Norsknytt 1/01, 2/01, 3/01 og 4/01»	200,-
Årgang 2002:	«Norsknytt 1/02, 2/02, 3/02 og 4/02»	200,-
Årgang 2003:	«Norsknytt 1/03, 2/03, 3/03 og 4/03»	200,-
Årgang 2004:	«Norsknytt 1/04, 2/04, 3/04 og 4/04»	200,-
Årgang 2005:	«Norsknytt 1/05, 2/05, 3/05 og 4/05»	200,-
Årgang 2006:	«Norsknytt 1/06, 2/06, 3/06 og 4/06»	200,-
Årgang 2007:	«Norsknytt 1/07, 2/07, 3-4/07»	350,-

NB: Porto og forsendelseskostnader kommer i tillegg.

Ønsker du et større antall av enkelte hefter – be om pristilbud!

Send bestillingen til:

**Norsknytt
Postboks 303 Levanger
7601 LEVANGER**

Eller bruk epost:

post@norsknytt.no

NESTE NUMMER:

Neste nummer kommer i månedsskiftet mai/juni.

Utgiver: Norsknytt ANS

Redaksjon: Norsknytt, Øystein Jetne, Landingsveien 86, 0767 OSLO

Abonnement: Norsknytt, postboks 303, 7601 LEVANGER (tlf. 917 73 534)

Epost: post@norsknytt.no – Internett: www.norsknytt.no

Redaktør: Øystein Jetne © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Årsabonnement (fire numre per år): 500,- kroner

Norsknytt

Norsklæreryrket er fantastisk. Faget bærer i seg uendelig mange måter å variere undervisningen på, og tilfanget av nye tekster vokser uavslatelig. Flere av forlagene har vært flinke til å komponere tekstsamlinger med mange samtidstekster, så nå er det få unnskyldninger tilbake for å vektlegge 1800-litteraturen så tungt som den forrige læreplanen la opp til. Norsklærere på ungdomstrinnet behøver neppe å bekymre seg: De aller fleste elevene får mye av den klassiske litteraturarven på videregående!

Etter de voldsomme diskusjonene om kvaliteten i norsk skole, kan det være på sin plass å påpeke at en rekke av de tunge aktørene har pekt på variasjon som et nøkkelord. Den omfattende bruken av arbeidsplaner blir oppfattet som kjedelig av mange elever: Det er slett ikke sikkert at norskfaget «tjener på» å gi fra seg timer til arbeidsplantimer der norsklæreren ofte trer tilbake som fagperson. Kanskje kan det være høy aktivitet i slike timer. Kanskje kan det også forekomme mye feillæring og mange halvhjertede forsøk.

I de internasjonale forskningsmiljøene som særlig konsentrerer seg om skriveopplæring og leseopplæring, rettes det nå mye oppmerksomhet mot læreren som modell for elevene. Det kan høres ut som et kjedelig opplegg, men det har vist seg at elevene kan lære svært mye av å lytte til lærere som tenker høyt om sin egen lesing og skriving. Grunnregelen for feature-journalister gjelder også for lærere: «Don't tell it, show it!» Eleven kan lære veldig mye av å herme etter gode forbilder.

I Norge har vi mange dyktige skriveforskere, men dessverre ikke noe eget senter for skriveforskning og skriveopplæring. Det er synd, for de nasjonale skriveprøvene viste (selv om de ble kritisert sønder og sammen) at norske tiendeklassinger på ingen måte skriver så godt som de burde. I Kunnskapsløftet har vi fått inn skriving som en grunnleggende ferdighet, men ved mange skoler er det fortsatt sånn at skriveopplæringen er temmelig lik hva den var under L97. Skal vi få til en endring i positiv retning, holder det neppe med papirbestemmelser i læreplanene. Lærere, både norsklærere og andre, må få flere konkrete råd om hva som hjelper mye – og hva som hjelper lite. Et skrivesenter i Trondheim kan bli et kraftsentrum med stor betydning for norsk lærerutdanning.

Flere av aktørene bak den forrige nasjonale skriveprøven ønsker seg en tverrfaglig skrivemappe som et obligatorisk innslag for norske undomsskoleelever. En slik mappe vil møte behovet for prosessorientert skriving, og den vil bli noe helt konkret som lærerne må samarbeide om. Lærerne på en skole må bli enige om hvilke sjangerer som skal være representert i hvilke fag, og lærerne bør bruke mye møtetid til å gå gjennom utvalgte elevtekster. Naturligvis vil norsklæreren ha en nøkkelrolle med sine tekstkunnskaper, men faglærerne bør likevel kunne være «eksperter» på sine fag og sine fagtekster. En mulig fallgruve i et tverrfaglig skrivesamarbeid kan være norsklærernes lyst til å styre diskusjonene. Fra skoler som har hatt suksess med tverrfaglige skrivemapper, meldes det at norsklærerne har vært flinke til å finne den gylne middelvei ...

ROLESPILLKORT

Tyven (person A)

En elev i klassen har stjålet penger fra en annen elev, og du vet hvem den skyldige er. Men du vil ikke fortelle noen hvem det er snakk om, for du synes ikke at voksne mennesker skal blande seg inn. Du er lært opp til ikke å sladre.

Tyven (person B)

Du er blitt frastjålet penger i klassen, og du vet at person A vet hvem den skyldige er. Du synes absolutt at person A skal røpe hvem som er tyven, og du bruker alle de argumentene du kan komme på for å overbevise person A.

Mer frihet (person A)

Du er en gromgutt i alle sammenhenger, men du begynner å bli litt lei av rollen din. Du har strengere innetider enn alle vennene dine, men nå er du forelsket og har overnattet hos kjæresten din uten å si ifra. Du krever retten til å gjøre det samme om igjen.

Mer frihet (person B)

Du er forelder til person A, og du er dypt skuffet over at sønnen din har sviktet deg og reglene som dere alltid har fulgt. Du krever en uforbeholden unnskyldning fra sønnen din og et løfte om at han aldri skal gjøre noe lignende igjen.

Fotballaget (person A)

I mange år har du vært medlem av fotballaget, men nå har du bestemt deg for at du vil melde deg ut. Men du er god venn med person B, og du ønsker å overtale denne vennen til å forlate fotballklubben sammen med deg. Du bruker alle argumenter du kan komme på for å overtale vennen din.

Fotballaget (person B)

Du elsker fotball, og du er aller lykkeligst når du får være sammen med vennene dine, særlig person A, som ofte får deg i godt humør. Du prøver å overtale person B til å fortsette på fotballaget, og du bruker alle argumenter du kan komme på.

Skandalefesten (person A)

Du har hatt hjemme-alene-fest. De fleste er reist hjem, og huset ditt ser ikke ut. Du prøver innstendig å overtale de som er igjen til å rydde.

Skandalefesten (person B)

Du er igjen etter en hjemme-alene-fest. Du er småfull, men samtidig veldig opptatt av å be om unnskyldning for at du har oppført deg som en drittsekk.

Skandalefesten (person C)

Du er igjen etter en hjemme-alene-fest. Du har null interesse av å rydde, men vil utrolig gjerne fortelle om alt det kule som skjedde på festen.

ROLESPILLKORT

Bussturen (person A)

For ikke lenge siden flyttet du til et nytt sted. Hver dag tar du bussen til skolen. På bussen har du sett en annen elev ved skolen, og denne eleven har du lyst til å snakke mye med. Du prøver så godt du kan å bli kjent med person B.

Bussturen (person B)

Du sitter på bussen og tenker på alle prøvene og foredragene du har i morgen. Du er trøtt og sliten. Du vil helst være for deg selv, og du vil fortelle minst mulig om deg selv til andre. Samtidig er du oppdratt til å være høflig.

Den nye kjæresten (person A)

Du er hodestups forelsket i Kenneth, en tre år eldre gutt som har vært mye i kontakt med politiet. Du mener selv at du har en veldig positiv innvirkning på Kenneth, og du ønsker å gi ham sjansen selv om mange av vennene dine er imot.

Den nye kjæresten (person B)

Lillesøsteren din er forelsket i en tre år eldre gutt som heter Kenneth. Du vet at Kenneth har et kriminelt rulleblad, og du er generelt svært negativ til at søsteren din går ut med en gutt er tre år eldre enn henne. Du prøver å få henne til å slå opp.

Pengeproblemer (person A)

Det siste året har du ved flere anledninger lånt bort penger til person B, som er en god venn av deg. Men du er irritert på at person B aldri gir pengene tilbake, og du lurer på om du egentlig er en god venn om bare fortsetter å låne ut penger – eller om du gir vennen din dårlige vaner. Du ønsker å få tilbake alle pengene dine så fort som mulig.

Pengeproblemer (person B)

Du mangler ofte penger og låner litt for ofte av kamerater. Nå ønsker du å låne 500 kroner igjen, for storebroren din fyller 18 år i morgen, og dette er din siste sjanse til å ordne en gave for ham. Samtidig vet du at du får utbetalt et stort pengebeløp senere i måneden.

Drømmegutten (person A)

Endelig har også du forelsket deg i en gutt, i den smellvakre og hyggelige Ola. Du kan rett og slett ikke få snakket nok om han, og du ønsker å dele følelsene dine med dine nærmeste venner. Den siste tiden har du brukt mindre tid sammen med bestevenninnen din, men du vil for alt i verden ikke miste henne.

Drømmegutten (person B)

I mange år har du vært den nærmeste vennen til person A, men nå har hun forelsket seg i en gutt og bruker nesten all tid sammen med ham. Du vil være mer med person A, men ikke høre et ord om Ola.

Gavepakke til nynorskklærere

Nynorsksenteret har utarbeidet en pakke på 18 kortfilmer til bruk på lærerværelser og norskseksjonsmøter. Filmene, som ligger ute på internett, gir en mengde konkrete undervisnings tips. Håpet er at sidemålsundervisningen skal bli bedre og mer variert for elevene.

De 18 kortfilmene er blitt til i et samarbeid mellom Snöball Film AS, Bro Kompetanseutvikling og Nynorsksenteret. Kvaliteten på filmene er gjennomgående svært høy, og det er i tillegg utarbeidet diskusjonsoppgaver for lærerne til hver eneste kortfilm. Kort sagt, her ligger alt til rette for mange gode norskmøter.

Mest for ungdomstrinnet

Nynorsksenteret har i denne omgangen konsentrert seg om nynorsk som sidemål. Filmene viser lærere og skoleklasser som har valgt litt utradisjonelle veier. Ikke minst kan seerne få ideer om hvordan nynorskundervisningen kan kombineres med opplæringen i digitale ferdigheter.

Fem av filmene følger lærere på barnetrinnet: Også i disse filmene dukker det opp tips som kan komme vel med på en ungdomsskole.

Alle filmene kan fritt lastes ned fra www.nynorsksenteret.no

Litt om hver film

Snöballfilm har gjort opptak ved seks ulike ungdomsskoler. De fleste filmene varer i omrent ett kvarter.

På Nynorsksenterets nettsted ligger det detaljerte opplysninger om hver film. Her i Norsknytt bringer vi bare en kort presentasjon av de ulike filmene:

Mellom bakkene og berg

På Holmlia skole i Oslo samarbeider norsklærere og musikklasser om å øve inn nynorske sanger. Slik blir elevene kjent med den norske visetradisjonen samtidig som de opplever nynorsk som et rikt og levende kulturspråk (3 minutter).

Nynorsk lærebok i KRL

I LK06 er skriving en ferdighet på tvers av fag, og en del av nynorskopplæringen kan skje ved at elevene benytter nynorske lærebøker i bestemte fag. På Holmlia brukes nynorsk som arbeidsspråk i KRL-timene (14 minutter).

På jakt etter substantiv

Gjennomgang av formverket vil alltid være en betydningsfull del av nynorskundervisningen. Her får du enda flere tips fra Holmlia skole i Oslo (10 minutter).

Grammatikk og kortskriving

Undervisningsopplegget bygger på en økt med hurtigskriving og etterfølgende arbeid med adjektiv og pronomen i de tekstene som elevene har skrevet. Filmen er spilt inn på Ringstabekk skole i Bærum (10 minutter).

Sjølvbiografi

Elever ved Ringstabekk skole i Bærum arbeider systematisk med skrivemapper. Her får vi se hvordan elevene skriver en fortelling om sin egen barndom, og vi får se hvordan elevene arbeider videre med tekstene (17 minutter).

Vi les lokalaviser

To skoler, fra Etne i Hordaland og fra Brannfjell i Oslo, utveksler lokalaviser. Oslo-elevene forsøker på både innhold og språk i avisene (13 minutter).

Vi skriv saman

Elevpar fra Etne og Oslo samarbeider om å lage tekster på data. Både skriftlig og muntlig respons (17 minutter).

Å slå opp med ei jente

Elever ved Charlottenlund skole i Trondheim arbeider med Rune Belsviks novelle «Eg står her og skal slå opp med ei jente». Elevene leser, lager frysilde og skriver sin egen versjon (18 minutter).

Raud kyssemerke

Elever ved Charlottenlund skole i Trondheim fordyper seg i en novelle av Jon Fosse. De arbeider både med tokolonnenotat og med tegneserier (18 minutter).

Reklame på nynorsk

Elever ved Rosenborg skole i Trondheim lager reklametekster på data - på nynorsk. Grundig arbeid med sammenhengen mellom lyd og bilde (18 minutter).

Møte med Ivar Aasen

Tredelt undervisningsopplegg fra Rosenborg skole i Trondheim der Ivar Aasen står i sentrum. Elevene leser en nekrolog over Ivar Aasen, møter lærer-i-rolle og arbeider med Aasens dagbøker og språkreiser (17 minutter).

Ordkjede

Elever ved Tangenåsen skole på Nesodden får leke seg med ordkjeder i nynorsk-timene. Opplegget går ut på å lage «loop» med nynorskord (10 minutter).

Leseskriving og rolleskriving

Utgangspunktet for prosjektet er «Narnia-draumar» av Lars Mæhle. Om førlesing, lesesirkler i femmergrupper, bruk av loggbok og rolleskriving. Også dette opplegget stammer fra Tangenåsen skole på Nesodden (33 minutter).

WERGELAND-KRYSSORD

1. Hvilket yrke hadde faren til Henrik Wergeland?
2. I hvilken by ble Henrik Wergeland født?
3. Hva het Henriks søster?

4. Hva het den vidunderlige kvinnen som Wergeland skapte i diktene sine?
5. Hvilken sak brant han spesielt for?
6. Hva het kunstnerboligen hans i Oslo?
7. Hva arrangerte han på 17. mai?

8. Hva het teaterstykket han skrev om en kvinnelig forbryter i 1000?
9. I hvilken litterær periode skrev Wergeland sine dikt?
10. Hva het Wergelands «konkurrent»?

ORDSØK

Sesam

SOM SPRÅKLIK FORDYPNING

Elever som vil prøve seg som amatørforskere, kan bruke søke-motorene på internett som et utmerket hjelpeverktøy. På null komma null får elevene vite hvilke ordformer som er mest brukt.

Den nye læreplanen sier at elevene skal presentere resultatene av en «språklig fordypning». Kan løsningen for noen elever være at de får lov til å gjennomføre ordsøk på internett?

Avanserte ordsøk

Mange elever synes det er gøy å google. Ikke minst har guttene lett for å yte noe ekstra når de blir bedt om å gjøre noe på datamaskinen.

Kanskje bestemmer elevene seg for at de bare vil undersøke bokmåls-tekster på nettet. Da må elevene finne ut hvordan de skal sjalte ut tekster som ligner på bokmål, for eksempel dansk eller nynorsk.

Bruker elevene Google, kan løsningen være å skrive inn et «ikke» i søkefeltet, for denne skrivemåten skal ikke forekomme i nynorskttekstene. Men siden «ikke» finnes i dansk, er det nødvendig å skrive inn enda et ord i søkefeltet, et ord som ikke finnes hos våre naboer i sør. «Ut» er et av flere slike ord.

Tabellen til høyre på denne siden er fremkommet ved hjelp av slike søk som er beskrevet ovenfor. Søk med andre tilleggsord, eller søker i andre arkiver, ville gitt andre resultater.

Amatørforskning på nett

Som vist ovenfor legger læreplanen opp til at elevene kan få prøve seg som amatørforskere i norskfaget. Kanskje trenger de hjelp til å avgrense problemstillingen? Her er noen forslag som tar utgangspunkt i ordsøk på nettet:

- Hva slags stavfeil forekommer hyppigst i norske nettsteder?
- Hvor utbredte er konservative og radikale former?
- Hvilke av Språkrådets forslag til avløserord har fått gjennomslag?
- Hvilke bannord er mest utbredt på nettet?

Noen vil nok mene at spørsmålene som her er foreslått, i altfor stor grad gir regneferdighetene plass i norskfaget. Elevene kan da vel ikke bare telle seg fram til en språklig fordypning??!

Svaret får være nei. På den samme måte som valgresultater blir gjenstand for valganalyser, bør ordtellingen gi grunn til undring. Med litt veiledning kan elevene oppdage at resultatene kan knyttes til deler av norskfaget som lenge har hatt en skyggetilværelse:

- Grammatikk (for å forklare forskjellen konservative og radikale ordformer)
- Nabospråk (for å avgrense søker mot svensk og dansk)
- Språkhistorie (for å beskrive bakgrunnen for språkdebatt og språklig variasjon).
- Sjangerlære (for å beskrive hva slags tekster som ligger på internettet – og hvilke som ikke ligger der)
- Ordkunnskap (for å forklare hvorfor noen ord får a-endelse mens andre får en-endelse)

Vær obs på feilkilder!

Når vi teller ord på nettet, bør vi være oppmerksomme på en del feilkilder. For det første kan det hende at søkerordene våre ikke er gode nok. Søker vi på «enga» for å finne ut om folk flest sier «enga» eller «engen», må vi være åpne for at en del mennesker har Engen som etternavn. I motsatt retning trekker det at mange fotballskere skriver «Enga» når de tenker på «Vålerenga».

For det andre er det ikke sikkert at tekstene på internett gjenspeiler hvordan vanlige folk skriver. For er det sånn at det er helt vanlige folk som skriver på nettet???

Prosent	Søkeord på Google
0 %	kunngjøringa
1 %	hustrua
2 %	blandinga
3 %	bemannings, malinga
4 %	meldinga, tatoveringa
5 %	maskina, gudinna
6 %	broa, dronninga
9 %	flaggstanga
10 %	elskerinna
12 %	sanda
14 %	livmora, hjelpa
15 %	regjeringa, såpa
16 %	grensa
22 %	jorda
23 %	niesa
24 %	drosja
26 %	avisa
27 %	panna
29 %	skylda
31 %	melka
33 %	lukta
36 %	antenna, bestemora
38 %	kista
40 %	sjela
42 %	drakta, suppa, enka
44 %	anda, lufta, mora
45 %	blemma, stinkbomba
46 %	kaka
48 %	novella
49 %	badstua
50 %	bleia, fotballdrakta
52 %	blaera
53 %	flaska, hora, gruppa
55 %	grotta
57 %	klokka
60 %	gata
62 %	firfisla
64 %	skjorta
65 %	fløyta
69 %	stuua
71 %	helsa
73 %	furuua
74 %	enga
77 %	lua
78 %	bjella, gågata
79 %	badebuksa, kantina, dama
80 %	elva
81 %	boka
82 %	linerla
83 %	skilpadda
84 %	flyndra, pipa
85 %	bjørka, gryta
87 %	fitta
89 %	bøtta, hagla
90 %	bakleksa, bølla, øya
92 %	underbuksa
93 %	kråka, bygda, rumpa
94 %	geita, lumpa, grøfta
95 %	jenta
96 %	fjæra, grana
99 %	brua
100 %	fylla

NB: Prosentpoengene angir søketreff på radikale former som andel av totalt antall treff (både radikale og konservative former).

På bokmål kan vi velge mellom radikale former og konservative former når vi skriver. Det innebærer at vi ofte kan velge mellom a-endelser og en-endelser når vi skriver: Vi kan skrive «Gutten gjorde i bleia», men vi kan like gjerne skrive at «gutten gjorde i bleien». Og velger vi å skrive «bleia», kan vi fortsatt velge om vi vil skrive «en bleie» eller «ei bleie». Men skriver du «bleia», bør du også skrive «bleia di»!

Det finnes ingen faste regler for hvilke ord som skal skrives med en-endelse og hvilke som skal skrives med a-endelse. Men når du selv skriver, bør du i det minste holde deg til den samme formen om du bruker ordet flere ganger. Det ser dumt ut å skrive «øya» i første avsnitt og «øyen» i andre avsnitt.

GRUBLESØRSMÅL

- Hvis du skriver «grana» istedenfor «granan», bør du da også skrive «furua» og «bjørka»?
- Hvis du skriver «stua» istedenfor «stuen», bør du da også skrive «badstua», «dagligstua» og «finstua»?
- Hvorfor skriver noen «dronningen», men likevel «dama» og «kjerringa»? Er det ikke snakk om kvinner hele tiden?
- Hvilke av de følgende gruppene tror du bruker flest konservative former?
 - leger eller sjåfører?
 - kvinner eller menn?
 - ungdommer eller gamlinger?
 - Lyn-tilhengere eller VIF-tilhengere?
- I hva slags tekster tror du at du finner flest konservative former?
 - i skjermtekster eller papirtekster?
 - i jobbsøknader eller hyttebøker?
 - i lovsamlinger eller butikkoppslag?
- Velger du radikal eller konservativ form avhengig av hvem du snakker med? Hvorfor? Hvorfor ikke?

Kryss av for om du skriver ...

☐ kunngjøringa	eller	kunngjøringen	☐
☐ tatoveringa	eller	tatoveringen	☐
☐ dronninga	eller	dronningen	☐
☐ meldinga	eller	meldingen	☐
☐ hjelpa	eller	hjelpen	☐
☐ regjeringa	eller	regjeringen	☐
☐ såpa	eller	såpen	☐
☐ grensa	eller	grensen	☐
☐ avis	eller	avisen	☐
☐ panna	eller	pannen	☐
☐ skylda	eller	skylden	☐
☐ lukta	eller	lukten	☐
☐ kista	eller	kisten	☐
☐ sjela	eller	sjelen	☐
☐ suppa	eller	suppen	☐
☐ lufta	eller	luften	☐
☐ kaka	eller	kaken	☐
☐ flaska	eller	flasken	☐
☐ gruppa	eller	gruppen	☐
☐ klokka	eller	klokken	☐
☐ gata	eller	gaten	☐
☐ firfisla	eller	firfislen	☐
☐ skjorta	eller	skjorten	☐
☐ fløyta	eller	fløyten	☐
☐ stua	eller	stuen	☐
☐ lua	eller	luen	☐
☐ gågata	eller	gågaten	☐
☐ elva	eller	elven	☐
☐ boka	eller	boken	☐
☐ bjørka	eller	bjørken	☐
☐ bøtta	eller	bøtten	☐
☐ bygda	eller	bygden	☐
☐ geita	eller	geiten	☐
☐ grøfta	eller	grøften	☐
☐ fylla	eller	fyllen	☐

RADIKALE FORMER

KONSERVATIVE FORMER

- 0–5 radikale former: Du er svært konservativ
 6–10 radikale former: Du er ganske konservativ
 11–15 radikale former: Du er litt konservativ
 16–20 radikale former: Du er en midt-på-treet-type
 21–25 radikale former: Du er litt radikal
 26–30 radikale former: Du er ganske radikal
 31–35 radikale former: Du er skikkelig radikal

ORDKUNNSKAP

Ofte er det slik at et ord hører til et bestemt fagområde:
Scene er et teaterord. Et bind kan ha med bøker å gjøre.

I tekstboksen ser du 16 ord som hører til hvert sitt område.
Klarer du å plassere dem på rett sted i tabellen nedenfor?

aksent

kulisser

søkemotor

generalprøve

smussbind

skarring

biografi

virus

nettikette

antologi

pantomime

morsmål

manuskript

vokabular

lenkeråte

statist

SPRÅK

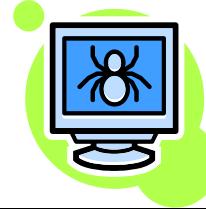
TEATER

BØKER

DATA

Klarer du å finne ut hvilken ordforklaring som passer til de ulike ordene fra tekstboksen?

1	_____	måte å uttale språk på (snakke engelsk med norsk ...)
2	_____	siste gjennomkjøring av et teaterstykke før premieren
3	_____	skuespiller uten replikker eller noen virkelig rolle
4	_____	menneskeskapt dataprogram som skaper trøbbel på pc-en
5	_____	uttale som frembringer skurrende stupelyd
6	_____	tekst som skal framføres muntlig eller lages film av
7	_____	livsskildring, som oftest fortelling om livet en kjent person
8	_____	problem med «døde lenker» på en internettside
9	_____	bevegelig teaterdekorasjon
10	_____	dataprogram for å finne fram på internett
11	_____	en samling utvalgte tekster fra flere forfattere
12	_____	bokomslag
13	_____	ordforråd
14	_____	regler for hvordan man bør oppføre seg på internett
15	_____	det første språket man lærer
16	_____	skuespill uten bruk av ord

EKSTRA: Lag ordforklaringer til teaterord. La medelever gjette hvilke ord du har forklart!

EN ELLER TO KONSONANTER?

Nedenfor ser du to kolonner med ord. I den venstre kolonnen finner du i hovedsak norske ord, i den høyre kolonnen fremmedord. Erstatt ♥-tegnet med én eller tokonsonanter. I parentesene ser du hvilke(n) bokstav(er) om skal settes inn. Bruk gjerne ordbok/ordliste!

a♥dri (l) _____

a♥o♥ement (b-n) _____

a♥erledes (n) _____

a♥re♥e (d-r) _____

a♥ikeve♥ (l-l) _____

a♥re♥iv (g-s) _____

a♥tid (l) _____

gra♥ati♥ (m-k) _____

a♥ura♥ (k-t) _____

i♥fluensa (n) _____

bi♥e♥ (l-t) _____

i♥formere (n) _____

bry♥u♥ (l-p) _____

i♥tere♥ant (n-s) _____

de♥ve♥e (s-v) _____

ka♥iere (r) _____

fo♥an (r) _____

ka♥italisme (p) _____

gje♥om (n) _____

ko♥ega (l) _____

ku♥skap (n) _____

ko♥ekt (r) _____

mo♥a♥ (t-t) _____

ko♥ku♥anse (n-r) _____

mo♥o (r) _____

li♥eratur (t) _____

ne♥o♥ (t-p) _____

o♥osisjon (p) _____

nysgne♥ig (r) _____

para♥e♥ (l-l) _____

ba♥an (n) _____

prinsi♥ (p) _____

spe♥ie♥t (s-l) _____

prinsi♥ie♥ (p-l) _____

ti♥i♥ (l-t) _____

te♥a♥e (r-s) _____

ua♥se♥ (n-t) _____

tra♥i♥ant (f-k) _____

ve♥i♥e (n-n) _____

trafi♥ (k) _____

FLEIP eller FAKTA?

Hva er den sanne historien bak uttrykkene?

A) Hvordan oppstod uttrykket «å få avskjed på grått papir»?

1. Da kong Edward VIII i 1936 sa fra seg tronen for å gifte seg med Wallis Simpson, svarte statsministeren «OK» på et grått, rufsete papir.
2. Når soldater og underoffiserer fikk sparken, nektet de høyere offiserene å bruke det peneste papiret på slendrianene. Grått papir fikk holde.
3. Når kvinner svarte nei på frierbrev, skrev de på grått papir. De frierne som slet med å lese, slapp da å få andre til å lese avslaget for dem.

B) Hvordan oppstod uttrykket «å stå på pinne for noen»?

1. I Østen forekom det tidligere at unge menn stod på spikermattene i stedet for å ligge på dem, for å vise sin grenseløse kjærlighet.
2. I den tiden man brukte falker til jakt, stod falkene på pinner, klare til å jage byttet.
3. Tidligere var det en slags sport blant byfolk å narre unge bondegutter til å bli stående på en pinne i timevis, ganske uten mål og mening. Betyr å «ofre mye for ingenting»,

C) Hvordan oppstod uttrykket «en rød tråd»?

1. Akkurat som lærere setter rød strek under gale svar, sydde skottene på 1800-tallet inn røde tråder for å markere feil i halvferdige kjoler.
2. Da italienske lovbyttere på henrettet på 1200-tallet, var det vanlig at fattigfolk tok over de blodige klærne. Betyr nå «spor fra fæl fortid».
3. Den engelske marinen ble frastjålet mye tauverk. For å stoppe for tyveriene, ble det vevd inn en rød tråd i tauene. Brukes nå om å skape sammenheng i en tekst fra start til slutt.

D) Hvordan oppstod uttrykket «å slåss mot vindmøller»?

1. Da myndighetene i Nederland bestemte seg for å satse på vindmøller, protesterte folket. Betyr å kjempe mot svenske oppfinnelser.
2. Uttrykket stammer fra *Ringenes Herre*, der entene (de levende trærne) ødela vindmøllene til Sarumann. Betyr å angripe med stokker.
3. Uttrykket stammer fra *Don Quijote*, som trodde vindmøllene var langarmede banditter. Betyr å kjempe mot innbilte motstandere.

E) Hvordan oppstod uttrykket «å være under tøffelen»?

1. En tysk skikk var at bruden og brudgommen skulle prøve å trakkje hverandre på tærne rett etter bryllupet. Den som tapte, ble kalt «tøffel» og måtte etterpå lystre den som vant.
2. Uttrykket sikter til at maur søker ly under sopphatter (trøfler) i regnvær. Senere brukt om mennesker som kommer seg i sikkerhet.
3. Da Napoleon ble tatt til fange første gang, teipet han fast en nøkkel under tøflene sine. Betyr å være gjemt på et utsiktssted.

F) Hvordan oppstod uttrykket «å vise noen en kald skulder»?

1. Uttrykket oppstod i Frankrike, der velkomne gjester ble servert en varm stek, mens lite velkomne gjester bare fikk en kald fåreskulder.
2. Uttrykket stammer fra gledespikene i Roma, som bare viste fram skulderen hvis de mente at de fikk for dårlig betalt.
3. Uttrykket har oppstått i legekretser og brukes om eldre kvinner som helt unødig går til legen, for eksempel for å vise fram en kald skulder (eller nye rynker i ansiktet).

Konkurranseregler: Hver gruppe får utdelt et ark og velger ut den forklaringen som de tror mest på. Når læreren sier at tiden er ute, går en elev fra hver gruppe opp på tavla og fyller ut sin del av den «tippekupongen» som er tegnet opp. Arkene leveres inn. Læreren gjennomgår svar og markerer på tavla hvem som har svart riktig.

FLEIP eller FAKTA?

Hva er den sanne historien bak uttrykkene?

G) Hvordan oppstod uttrykket «å ta sin hatt og gå»?

1. I en av de første bøkene om Sherlock Holmes trakk detektiven seg fra et oppdrag: Han tok hatten ned fra hylla og gikk hjem.
2. En hatt var navnet på et kar som veverne blandet farger i. Hvis mestervereren sa opp og tok med seg hatten, stoppet hele veveriet opp.
3. I dag glemmes paraplyer igjen, før var det hatter. Uttrykket betyr at man finner igjen noe man har mistet, f.eks. på et hittegodskontor.

H) Hvordan oppstod uttrykket «å bite i gresset»?

1. Uttrykket stammer fra den tiden da soldater på slagmarken måtte bite i gressstuster for å døyve smertene. Betyr å «lide et nederlag».
2. Da George Bush første gang hadde statsbesøk fra India, gjorde han narr av gjestene som ikke åt kjøtt. Brukes nedsettende om vegetarianere.
3. I år med hungersnød måtte også europeere spise gress. Når uttrykket brukes i dag, brukes det om folk som har dårlig råd, uansett årsak.

I) Hvordan oppstod uttrykket «å fillene fyker»?

1. Maria Stuart og dronning Elizabeth I møttes bare én gang, og da sloss de så voldsomt at klærne ble ødelagt. Mary ble senere henrettet.
2. Når havvindene kom brått og var ekstra kraftige, hendte det at seilene ble ødelagt før mannskapet greide å berge dem.
3. Uttrykket ble først brukt om kaostilstandene i «mat og helse»-timene, der elevene har det med å kaste oppvaskkluter på hverandre.

J) Hvordan oppstod uttrykket «å gjøre noen en bjørnetjeneste»?

1. Når finske skogarbeidere hjalp bøndene med våronna, fikk de høre at de var sterke som bjørner. Betyr å gjøre andre en stor tjeneste.
2. Tsjekkiske gjetere pleide å ofre en sau til bjørnene på jonsokaften. Håpet var at bjørnene ville spare saueflokken resten av året.
3. Uttrykket stammer fra Focaults fabel om en bjørn som ville jage bort en flue fra sin herres nese, men som isteden ødela hodet hans.

K) Hvordan oppstod uttrykket «å drite på draget»?

1. De første jernbanevognene manglet toalett, så passasjerene måtte stikke bakenden ut i fart. Noen ble tatt av dragsuget og falt av vogna.
2. I et erotisk eventyr fra Danmark kom Per og Pål seg inn på prinsessens soverom, men var så fulle at de gjorde fra seg på draget (dvs. sengeteppe). Espen Askeladd klarte seg langt bedre.
3. Et drag er et tau plassert under bommen på en seilskute. Hvis mannskapet bommet på havet og traff tauet isteden, dreit de på draget.

L) Hvordan oppstod uttrykket «å gå berserk»?

1. Ordet berserk kommer fra norrønt og betyr egentlig «bjørneserk», altså et klesplagg av bjørneskinn som vikingene tok på seg når de herjet (som russ med russedrakt).
2. Uttrykket stammer fra nazistenes herjinger i Bretagne under krigen. Fordi nazistene mislikte mye av det ikke-tyske, kalte de området «Berserk». Betyr egentlig å fjerne alt fransk.
3. Athenerne lagde spesielle bærblandinger som de dopet seg på. Uttrykket betyddet før å prestere godt i styrke- og utholdenhetsidretter.

Konkurranseregler: Hver gruppe får utdelt et ark og velger ut den forklaringen som de tror mest på. Når læreren sier at tiden er ute, går en elev fra hver gruppe opp på tavla og fyller ut sin del av den «tippekupongen» som er tegnet opp. Arkene leveres inn. Læreren gjennomgår svar og markerer på tavla hvem som har svart riktig.

Ganske kule kommaoppgaver

Hvilke kommaregler er brukt i ytringene nedenfor? Sett inn riktig tall i boksen til venstre på linjen!

- Hvalen, den 50 tonn tunge fettkladden, ble heist opp ved hjelp av tre heisekraner.
- Vi syns no at dæm e' nån sytpeisa når dæm rope' kaos i 10-15 cm nysnø, sier brøytesjefen i Tromsø.
- Dataormen MyDoom er farlig, ekkel, avansert og utspesulert.
- Åge Hareide, som nå har fått negativ kritikk av Drillo, vil ikke forandre på spillestilen.
- Når Øyvind kommer hjem fra skolen, koser han seg med leksene sine til langt på kveld.
- Alle som visste svaret, rakte hånden i været.
- Da kua eksploderte, sprutet det blod og innvoller på de forbipasserende.
- Advokatfruen var gammel, men ikke stygg.
- Ja, det var jeg som kastet snøballen på lyktestolpen. Sorry!
- Egentlig er du ganske snill, Kari.
- Sjøløven Victoria i Kristiansand døde, for den hadde spist 15 kilo stein.
- Hvis jeg ikke får en toer eller bedre på denne prøven, klikker jeg!

Her er de ti viktigste kommareglene!

1. Vi setter komma etter leddsetningen når den står først i helsetningen
2. Vi setter komma etter som-setninger
3. Vi setter komma både foran og etter som-setninger som er «unødvendige»
4. Vi setter komma for å skille sideordnede helsetninger
5. Vi setter alltid komma foran ordet «men»
6. Vi setter komma før og etter innskutte ledd
7. Vi setter komma ved oppramsing
8. Vi setter komma mellom utsagn og utsagnsverb
9. Vi setter komma ved svarord
10. Vi setter komma ved tiltaleord

Enda kulere kommaoppgaver

I ytringene nedenfor skal det være minst ett komma. Sett komma på rett plass, og skriv inn i boksen til venstre nummeret til den kommaregelen som du har brukt!

- Hvis du forfryser huden skal du ikke gni hardt på den.
- I fjor ble det solgt nesten 100.000 angrepiller som hindrer graviditet.
- Du er den kuleste snilleste vakreste og mest velduftende personen jeg vet om.
- Horekundene i Norge de dustene kan snart bli straffeforfulgt.
- Jada jeg skal koste opp alt fra gulvet.
- Han så på meg og smilte og jeg tok opp mobiltelefonen for å spørre mamma om råd.
- Ser du at noen av vennene dine røyker bør du si til dem at de får dårlig ånde og et kort liv.
- Kjære lærer kan vi få lære mer om hvordan fjordene ble dannet?
- Kongen som mistet øynene sine ble kalt Magnus Blinde
- Jeg hadde aldri trodd at det skulle være så moro å ha på seg en behå smilte 15-åringen.
- Alle vet at Ålesund-tilhengere er seierssikre men på ingen måte seiersvante.
- Hvis julenissen hadde hatt kongler i armhulene ville furutrær fått en helt annen status.

Her er de ti viktigste kommareglene!

1. Vi setter komma etter leddsetningen når den står først i helsetningen
2. Vi setter komma etter som-setninger (utfyllingssetninger)
3. Vi setter komma både foran og etter som-setninger som er «unødvendige»
4. Vi setter komma for å skille sideordnede helsetninger
5. Vi setter alltid komma foran ordet «men»
6. Vi setter komma før og etter innskutte ledd
7. Vi setter komma ved oppramsing
8. Vi setter komma mellom utsagn og utsagnsverb
9. Vi setter komma ved svarord
10. Vi setter komma ved tiltaleord

HVA BETYR FREMMEDORDENE?

Fremmedord er ord som er kommet inn i det norske språket gjennom kontakt med andre språk. I eldre tider fikk vi mange fremmedord fra latin og tysk – nå henter vi ofte ord fra det engelske språket. Nedenfor skal du ord sette sammen forbokstaver og puslespillbiter til fremmedord som brukes i norsk. Klarer du også å forklare hva fremmedordene betyr?

Fremmedord:

Ordforklaring:

A_____

♥ekrolog

B_____

♥sossiasjon

D_____

♥annibaler

E_____

♥ltimo

F_____

♥ermetikk

G_____

♥diot

H_____

♥eminin

I_____

♥cene

J_____

♥ibliotek

K_____

♥apport

L_____

♥aginere

M_____

♥ksamen

N_____

♥adrass

O_____

♥ynsje

P_____

♥ygnastikk

R_____

♥ittel

S_____

♥ato

T_____

♥variere

U_____

♥aguár

V_____

♥ffensiv

Årbøker og norskfaget

Årbøker er blitt et populært innslag ved en rekke av landets ungdomsskoler. Elevene skriver om seg selv og om skolelivet. Bør norsklærere holde seg langt unna slike årbøker, eller bør norsklærerne kaste seg inn i det redaksjonelle arbeidet med liv og lyst?

Årboktradisjonen stammer fra videregående, der skoleårbøker har vært vanlige i flere tiår. Med dagens data teknologi er det blitt langt lettere for elever å lage fine trykksaker, og dermed har også ungdomsskoleelever de tekniske ferdighetene som skal til for å lage årbøker.

Det ser ut til å være en vanlig ordning at skolefoto firmaene tar hånd om trykking og salg. En ferdig årbok kan koste godt over hundre kroner for elevene, og dermed melder det seg straks prinsipielle betenkigheter: Bør skolen oppmuntre til årbøker som koster elever og foreldre mye penger?

En annen betenkighet ligger i årbøkenes innhold. Hvis det er de litt for kule elevene som velger ut tekster og bilder, vil nok årbøkene kunne skape en flau følelse hos mange norsklærere. Der norsklærerne kan drømme om velskrevne epistler og kreativ bruk av tekst og bilde, drømmer mange elever om en lokal utgave av sladrebladet Se og Hør ...

En naturlig skrivesituasjon

Et argument for at norsklærere skal kaste seg inn i årbokproduksjonen, er at elevene kan bli veldig motiverte av å skrive noe som blir publisert for et publikum. Norsklæreren kan få en gyllen mulighet til å trekke mottakerperspektivet inn i undervisningen:

- Hvem er mulige leserne av tekstene våre?
- Hva ønsker leserne våre å lese?
- Hvordan vil leserne oppfatte de ulike tekstene?

Mange elever er allerede vant til å publisere egne skrifter på internett, enten på egne hjemmesider eller på nettsamfunn som Nettby og Facebook. Her kan elevene fort tråkke i salaten og skrive altfor mye, for det er ikke alltid personvern og pressens etiske regelverk er det som ungdommer er mest opptatt av. Hvis en norskkasse går sammen om å produsere stoff til en årbok, kan læreren benytte muligheten til å ta redaktøransvar og være en god rollemodell for elevene.

Farlige årboksjangrer

For mange elever vil årboka være et ukjent tekstformat. Men noen elever kan ha bladd i årbøker som storesøskjen og eldre venner har dratt med seg, og dermed kan det forekomme at enkelte elever har klare forventninger til hva en årbok skal inneholde.

I årbøkene fra videregående skoler står ofte elevomtalene, klasseomtalene og festbilder sentralt. Alle

disse tre elementene er opplagt problematiske i en ungdomsskolesammenheng. Klasseomtalene og elevomtalene kan inneholde intrikate fornærmelser og grove overtramp overfor enkeltpersoner. Festbilder har fint lite med skolelivet å gjøre: Slike sider forteller fremfor alt hvilke elever som er populære og hvilke som ikke er det.

At en sjanger er «farlig», må ikke nødvendigvis bety at man bør styre unna sjangeren. På side 20 og 21 i dette nummeret av Norsknytt bringer vi eksempler på klasseomtalene og elevomtalene. Tanken bak de to sidene er at elevene selv kan finne feil og mangler, som det er mange av. Elevene kan for eksempel bli bedt om å finne tre ting som er positivt og tre ting som er negativt ved klasseomtalene.

Klassen kan også vurdere om det finnes helt andre måter å skrive klasseomtalene på:

- Kan omtalen være et intervju med «flua på veggen»?
- Kan omtalen skrives som en sangtekst?
- Kan omtalen skrives som et personlig brev?
- Og: Kan alle elevene være med på å skrive omtalen, eller skal enkelte elever få oppdraget?

Spørsmål til elevomtalene

De fem elevomtalene inneholder nok mer å gripe fatt i enn klasseomtalene. Kanskje vil det være lurt å la elevene arbeide i responsgrupper med et vidt mandat til å begynne med. Naturlige tilleggsspørsmål kan være:

- Hvilke ord og uttrykk er upassende?
- Hvilke opplysninger er upassende?
- Hvordan vil foreldrene like omtalene?
- Hvordan vil fremtidige barn like omtalene?
- Hvor forståelige bør omtalene være for utenforstående?
- Bør elevomtalene også inneholde kallenavn, slagord og favorittsitater?
- Bør alle elevomtalene inneholde like mange ord?
- Er det greit at bare noen elever blir ønsket lykke til videre?
- Hvilkens omtale fungerer best?
- Hva er hensikten med en elevomtale?
- Hvem bør godkjenne elevomtalene?
- Bør elevene skrive sine egne omtaler?
- Bør hver enkelt elev få velge hvem som skal skrive omtalen for dem?

Norskclærerens årbok

Hva er prikken over i-en for en norskclærer som har fulgt en klasse over tre år? Kan det være en samling av elevenes beste tekster, samlet i en årbok? Arbeidet med en årbok kan utmerket godt kombineres med en satsning på skrivemapper for elevene.

Ny teknologi har gjort det langt enklere for elever og lærere å redigere tekster og tekstsider. De aller fleste datamaskiner er nå utstyrt med programvare som gjør det enkelt å lage lekre magasinsider. Når det dessuten er slik at mange trykkerier kan påta seg oppdrag for en relativt billig penge, er det ikke rart om norskclærere blir fristet av de mulighetene som åpner seg.

Det kan diskuteres om sluttproduktet bør kalles en årbok eller noe annet. Får elevene høre «årbok»-ordet, kan det hende at tankene deres styres i en uheldig retning. Velger læreren å kalle produktet et magasin eller en minnebok, kan det hende at det blir lettere for læreren å styre produktet mot en samling av sjangerer som er tettere knyttet til norskfaget.

Et magasin kan inneholde både reportasjer, dikt, intervjuer og fortellinger. Hvis noen elever kan fotografere med digitale kameraer, har klassen alle muligheter til å jobbe seriøst også med begrepet sammensatte tekster.

Tekster fra hele skoleåret

En godt planlagt årbok inneholder gjerne tekster som forteller om hele skoleåret. For eksempel kan elevene lage en A4-side for hver måned, men gjerne med faste sideelementer som binder de ulike sidene sammen.

Et viktig poeng for elevene bør være at tekst og bilde taler sammen. Er bildet stemningsfullt, kan en poetisk tekst passe like bra som en saklig informerende tekst. Og kanskje passer det helt ypperlig om elevene måneder etter velger å skrive i sagastil eller i eventyrstil?

Hvis «årboka» mest er ment for én enkelt klasse, kan det vurderes om elevene allerede i starten av

åttendeklasse skal få i oppdrag å lage «månedens side». Blir slike sider samlet opp over tre år, får elevene med seg en veldig god beskrivelse av ungdomskoletiden når de forlater tiendeklassen. Om tiendeklassinger får lyft til å flikke på språklige formuleringer fra åttendeklasse, er det ingenting i veien for det!

Åpning for storyline-metoden

På motstående side trykker vi en mulig stillingsannonse til en årbokredaksjon. Det å svare på en slik søknad kan gå inn i undervisningsopplegg, slik at årbokarbeidet også omfatter arbeid med å skrive formelle brev.

Senere i forløpet kan læreren legge opp til at elevene skal skrive formelle brev også i andre sammenhenger, for eksempel forespørsler om å bruke rettighetsbelagt bildestoff. Arbeidet med årboka kan med andre ord legges opp etter storyline-metoden, sånn at elevene stadig vakk må forholde seg til ulike aktører og ulike skrivesituasjoner.

I tillegg til skriveøvelser vil et langvarig årbokprosjekt også innebære mange muntlige diskusjoner og utstrakt bruk av digitale ferdigheter. Kort sagt kan et årbokprosjekt omfatte svært mange sider av norskfaget.

Klassens minnebok eller skolens årbok?

Valget mellom en årbok for hele skolen og en minnebok for den enkelte klassen, kan være vanskelig. For norskclæreren kan den siste løsningen virke fristende, for da kan læreren knytte arbeidet direkte til konkrete læreplanmål, og læreren får med seg alle elevene.

Ved mange skoler kan det være en mulighet å tilby årbokarbeid som en del av «programfag til valg». Men da kan norskclæreren miste mye av kontrollen, og det blir vanskeligere å regne årbokarbeidet inn i karaktergrunnlaget.

Medarbeidere søkes til:

Årboka

Pris: Foreløpig ukjent

Årboka skal speile skolens liv og elevenes hverdag. Den viktigste lesergruppen er elevene selv, men også foreldre og utenforstående skal kunne lese årboka med glede og utbytte. Medarbeiderne vil være underlagt de journalistiske prinsippene som er nedfelt i Vær Varsom-plakaten.

Skolen ønsker en årbok som har høy kvalitet både på innholdssiden (gode tekster) og på uttrykkssiden (bilder/layout). Medarbeiderne vil få være med på å utvikle årbokas profil.

For å sikre at årboka blir elevenes eget produkt, og for å sikre at årboka blir en årbok som alle kan stille seg bak, ønsker vi så bred rekruttering som mulig. Redaksjonen trenger fantasifulle, arbeidsomme og innsatsvillige medlemmer! Talent for årbokarbeid er naturligvis ingen ulempe. Alle elever oppfordres til å søke.

Følgende stillinger skal besettes:

REDAKTØR

Redaktøren er leder av redaksjonen og bare underlagt ansvarlig redaktør (lærer). Redaktøren leder redaksjonsmøtene og ser til at «Vær varsom»-plakaten og Redaktørplakten følges. Redaktøren har hovedansvar for stoffutvalget.

REDAKSJONSSEKRETÆR

Redaksjonssekretæren er nestleder i redaksjonen og vara for redaktøren. Han/hun har oversikt over medarbeidere, stoff og frister. I tillegg er redaksjonssekretæren leder for redigering og layoutarbeid, og leverer ferdig manus til trykkeri.

REDIGERERE

Redigererne skal lese gjennom det journalistene skriver og rette opp eventuelle feil og mangler. Redigererne bør være gode på språkvask, rettskrivning og tegnsetting.

FOTOSJEF

Fotosjefen er ansvarlig for at bildene holder høy nok kvalitet, og må sørge for at det om nødvendig blir tatt nye bilder. Fotosjefen bør beherske bildebehandlingsprogrammer og ha sikker formsans.

LAYOUT-MEDARBEIDERE

Søkerne bør ha en sikker formsans og like å jobbe med layout. Godt kjennskap til tekstbehandlingsprogrammer, bildebehandlingsprogrammer eller sideuttegningsprogrammer er en fordel.

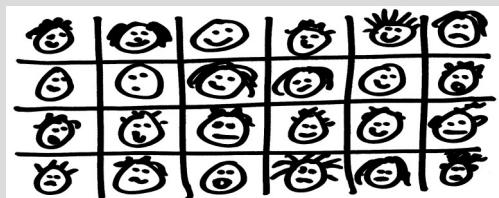
JOURNALISTER

Årbokens journalister og fotojournalister skal være ansvarlige for å fylle årbokens trinnsider og skolesider med innhold. Søkerne bør være kreative og kunne levere tekster/bilder av høy kvalitet.

La det gå klart frem av søkeraden hvilken stilling du ønsker deg (eller hvilke stillinger), og skriv en begrunnelse for hvorfor du søker. Søknaden sendes til norsklæreren din, som oppgir en tidsfrist for når søkeraden må være inne. Pass på at du følger de vanlige kravene til en søkerad!

Bli med på å lage den beste årboka noensinne!

KLASSE- OMTALER

10A - den sammensatte gjengen

Tiden på Toppbekk skole er forbi. De 25 elevene i klasse 10A er omsider på vei videre i livet. Men hvem var vi egentlig?

Eva, Jens, Thomas og Afaransis var en del av skolens partygjeng; De fire var «sjefene» i klassen.

Mari, Maria og Monica var de tre M-ene. Alltid uadskillelige, aldri trøblete. M-ene arrangerte kinoturene og overnattingsturene.

Ole, Vetle, Muhammed, Pia og Therese var idrettsgjengen. De høstet toppkarakterer på skolen og medaljer på fritiden.

Lars-Martin og Marius var PC-gutta. De hjalp lærerne med alt teknisk utstyr og kunne alt om spillplattformer.

Agnes, Farid, Djimitri og Sophie var aldri noe annet enn holdeplassgjengen: De tok skolebussen én time hver vei og prøvde i tre år å overbevise oss om Steinvikas fortreffelighet.

Jonas, Espen og Geir var klassens ryddekorps. De tre var beskjedne, men veldig godt likt av alle oss andre.

Stine, Emilie og Francesca var klassens mest prateglade. Var det noen av oss som av og til følte oss litt utenfor, så var det disse tre jentene som gav oss humøret tilbake!

Martin-Jonatan var klassens moroklump.

Mange minner har vi fått, og kanskje vil vi huske de uvantlige hendelsene aller best. Men det var hverdagene som skapte trivsel og stemning: gymlærerens heia-rop, musikk-lærerens raseriutbrudd, engelsklærerens latterkuler og klassestyrerens fortellinger. Og mer får vi dessverre ikke plass til her ...

Lykke til videre! Hilsen 10A

Klasse 10B takker av

I tre år har vi vært lykkelige elever ved Toppbekk skole. Klassemiljøet har hele tiden vært supert, og alle er vi enige om at vi kommer til å savne hverandre!

Takk til klassestyrer Birgit Sveen som har stått på for oss morgen, middag og kveld. Du har vært en fenomenal mattelærer og naturfagslærer, og du har tatt oss med på flere fine turer enn vi kunne drømme om.

Takk til alle våre andre lærere - ingen nevnt, ingen glemt. Dere har gitt oss kunnskaper og opplevelser som vi kommer til å bære med oss resten av livet!

Takk til naboklassene, som har vist seg som verdige konkurrenter i de fleste situasjoner. Vi kommer til å savne dere!

Hilsen alle oss i 10B

Klasse 10C - tidenes morsomste gjeng

Futt, fart og frekkheter. Det er klasse 10B i kortversjon. Kanskje har vi til tider vært utålelige, men pytt-pytt, vi har hatt det moro underveis. Spesielt godt husker vi ...

1) orienteringsløpet i åttendeklasse, der tre elever ble meldt savnet og leteaksjon igangsatt. Alex, André og Viktor ble funnet ved en datamaskin ...

2) det store ungdomsprosjektet i niende-klasse. Vi fikk styre oss selv i to uker. Karaktergjennomsnittet lå på 1,4 ...

3) besøket fra krigsveteran Jensen. Lærerne lurer ennå på hvordan vi klarte å oppføre oss perfekt i to klokkeslager.

4) turen til Trøndelag i tiendeklasse, der bussen kjørte i grøfta og fire elever havnet på sykehus. Aldri mer papirfly!

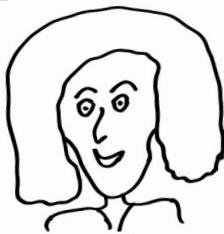
Klaus og Mari, på vegne av 10C

HJELTEV- OMTALER

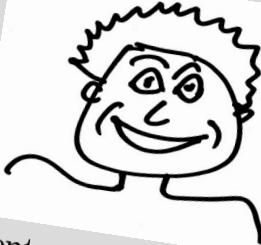
**Siv-Louise
Giljenstam**
Er det noen som ikke vet hvem SL er? Vi tviler på det. Du er kort og godt

utrolig kul, du er dritpen, og du er utrolig kjempepopulær. Hva hadde klassen vært uten deg??? Ikke alle vet hva du gjorde i friminuttene i fjor vår, men det vet vi ... Og forkortelsene PL, HDJ, HJE og WER sier vel det meste om hva som skjedde i åttendeklasse? Tror alle ble overrasket da du tok en GYR utenfor K5! Guttene i klassen vil nok først og fremst huske deg for dine moteklær og smykker. Og kanskje for de dødskoselige klassefestene dine??? Du er utrolig kul, pen og populær, men det har vi skrevet før. Derfor avslutter vi bare sånn: SL, vi digger deg, og vi ønsker deg alt godt videre i livet!

**Christiane
Veitvet-Moe**
Mangler KrF en syngende og sot partileders? Ikke når Christiane blir voksen! Vi vedder

skjorta på at Christiane blir en av Norges yngste statsråder gjennom alle tider. Ingen kan som henne kaste seg over jævlig uinteressante nettsider om selfangst, genmanipulering og kvinneundertrykkelse. Og hun synger faen meg like pent som jomfru Maria, den største av hennes heltinner. Bare synd at Christianes mor er helt fucka i hodet.

**Ernesto
Johansen**
Et friskt smil. Evigvarende latterkuler. Klapp på skulderen og støtende kom-

mentarer. Til Ernesto knytter det seg bare gode minner. Et slikt lyspunkt har vært godt å ha, for i tre år har vi slitt med verdens dårligste mattelærer og tidenes ekleste gymlærer. Ernesto, derimot, han har vært kremgutt fra den aller første dagen på skolen. Og i mai fikk han også sitt første kyss og sin aller første kjæreste (Siv). Litt sent for en så kjekk gutt? Lykke til videre!

**Trond-Einar
Tambertun**
Trond-Einar er 187 cm høy og er dermed en av klassens høyeste elever.

Trond-Einar bor i et stort, hvitt hus rett nede ved elva. Han har to søstre, en far og en mor. Trond-Einar er ofte i Bodø om sommeren for å besøke besteforeldrene sine. Trond-Einar er sterkt. Han trener mye. Trond-Einar skulker skolen ofte, og han har vært mer full enn de fleste. Han har det nok ikke så godt. Lykke til.

**Jubalita
Korshagen**
Vår alles Jubalita gjør mye ut av seg, selv om hun er kort av vekst. En del av oss mener at

hun også kan være ganske kort i skalnen: Det er ikke mange som spør om hva Norges konge heter når de går i tiende-klasse ... Heldigvis kan Jubalita glede oss på andre måter. Hun smiler mye, og hun er snill med alle. Og hun er ganske lett på tråden - bare spør skigutta! Vi håper at du får noe annet enn toere og treøre på videregående! Lykke til!!!

Rettskrivningsprinsipper

Hvilke tanker ligger bak reglene for norsk rettskrivning? Her får du lese om åtte ulike prinsipper - og i tillegg prøve deg på oppgaver som er knyttet til disse prinsippene.

1. Lydprinsippet

Ordene bør staves slik de uttales. Hvis uttalen av et ord forandrer seg, bør også stavemåten forandres.

Eksempel: Mange nordmenn sier /karنسje/ når de uttaler ordet «kanskje». Og mange nordmenn sier /skvåsj/ når de snakker om «squash». Derfor bør ordene også skrives «karنسje» og «skvåsj» - hvis vi bare tar hensyn til lydprinsippet.

Oppgave 1: Hvordan ville du ha skrevet disse ordene om du bare skulle ta hensyn til hvordan ordene uttales?

a) jeg	f) Oslo
b) deilig	g) cowboy
c) begynne	h) countrymusikk
d) elleve	i) pommes frites
e) kino	j) projektor

2. Bokstavstabilitetsprinsippet

De bokstavene som finnes i grunnformen av et ord, bør også finnes i bøyningsformene, selv om de ikke alltid uttales. Da blir det lettere for leseren å skjønne at alle skrivemåtene stammer fra det samme ordet.

Eksempel: Både «tung» og «tungt» skrives med «g», selv om «tungt» uttales

Oppgave 2-1: Nedenfor ser du ord som er skrevet med lydskrift. Hvordan skal ordene staves? Hvilke bokstaver er «forsvunnet»?

- a) /stykt/
- b) /lakt/
- c) /laft/

Oppgave 2-2: Under ser du to verb i preteritum. Lag setninger der verbene brukes i presens!

- a) hendte
- b) vendte

3. Fornorskingsprinsippet

Når vi importerer ord fra utlandet, bør vi fornorske skrivemåten eller finne på helt nye ord. Reglene for uttale og bøyning blir veldig vanskelige å lære hvis stadig flere ord får en fremmed stavemåte.

Eksempel: Det blir rart å bøye ord som «tights» på norsk. Skal vi si «en tights – tightsen – flere tights – alle tightsene»?

Oppgave 3-1: Se om du klarer å bøye disse substantivene i entall og flertall (både i bestemt og ubestemt form).

a) caps	d) weekend
b) e-mail	e) doktor
c) truck	f) museum

Oppgave 3-2: Nedenfor ser du engelske ord. Hvordan kan du skrive ordene på norsk?

a) all right	e) ketchup
b) clutch	f) racket
c) genre	g) serve (tennis)
d) guide	h) youghurt

4. Det etymologiske prinsippet

Hvis vi beholder stavemåten på ordene våre, blir det lettere å se hvor ordene stammer fra, og det blir lettere å forstå hva ordene egentlig betyr.

Eksempel: For å markere at «cent» betyr 100, skriver svenske «procent» («prosent» = «per hundre»).

Oppgave 4: Forklar hvorfor det er lett eller vanskelig å forstå innholdet i ordene nedenfor:

- a) intervju (interview)
- b) hedde (heade)
- c) seif (safe)
- d) reserbil (racerbil)
- e) ondskap
- f) Nordkapp
- g) Rødhette

5. Tradisjonsprinsippet

Vi bør beholde rettskrivningen slik den er nå, for det er den rettskrivningen folk flest har lært på skolen. Hvis vi bevarer rettskrivningstradisjonene slik de er i dag, vil dagens tekster bli enkle å forstå for fremtidens nordmenn.

Eksempel: Hvis rettskrivningen hadde vært den samme nå som på 1800-tallet, hadde det vært enda lettere å forstå teksten i Norges Lover:

*Er ingen arveberettiget Prinsesse eller
Prins til, kan Kongen foreslaa en Efterfølger for
Storthinget (fra §7)*

Oppgave 5: Nedenfor ser du ord fra Ludvig Meyers fremmedordbok fra 1863. Ordene har i dag fått andre stavemåter. Hvilke?

a) alliance	g) neutral
b) bureau	h) praxis
c) chaffeur	i) præcis
d) conclusion	j) saison
e) guerilla	k) terrain
f) jaloux	l) æsthetik

6. Språkbruksprinsippet

De offisielle rettskrivningsreglene bør rette seg etter hva folk flest faktisk skriver. Hvis de aller fleste staver et ord på en måte som ikke er godkjent, er det den offisielle skrivemåten som det er noe galt med!

Eksempel: I 2005 vedtok kulturdepartementet at det ikke lenger skulle være lov å skrive «måndag» på bokmål – fordi nesten alle skriver «mandag.»

Oppgave 6: Nedenfor ser du skrivemåter som var lovlige i bokmål fram til 2005. Sett strek under den stavemåten som fortsatt er lovlig!

- a) dauv – døv
- b) flaum – flom
- c) haust – høst
- d) kvefs - veps
- e) raud – rød
- f) slukke – sløkke
- g) tytebær – tyttebær

7. Pynteprinsippet

Vi bør skrive importordene våre slik de skrives i utlandet, for det ser så teit ut med norsk stavemåte og norske bokstaver som «æ», «ø» og «å». Derimot ser det bra ut med ord som inneholder «c», «q» og «w»!

Eksempel: På norsk kan vi velge om vi vil skrive «champagne» eller «sjampanje». Denne drikken nytes ved høytidelige anledninger, og da passer det best med franske ord!

8. Det internasjonale prinsippet

Når vi importerer ord fra utlandet, bør vi beholde den utenlandske stavemåten. Da blir det lettere for utlendinger å forstå norske tekster, og vi selv kan få mye gratis når vi skal lære andre språk. Vi slipper å pugge så mye!

Eksempel: Når vi skal skrive om fruktsaft på norsk, kan vi velge om vi skriver «jus» eller «juice». Holder vi oss til «juice», vil utlendinger lettere forstå hvilke kartonger i butikkhyllene våre som inneholder fruktsaft ...

9. Det skandinaviske prinsippet

Når vi bestemmer oss for hva som er korrekt norsk stavemåte, bør vi bli enige med svenskene og danskene. De skandinaviske språkene bør bli mer og mer like, ikke mer og mer ulike.

Eksempel: Svenskene har bestemt at «restaurant» skal skrives «restaurang». Derfor bør vi nordmenn også begynne å skrive «restaurang»!

Grubleoppgave: Nedenfor ser du fem ord som finnes i dagens norske ordbøker. Hvilke rettskrivningsprinsipper taler for at ordene staves slik de gjør?

- a) skåre
- b) speedometer
- c) trygt
- d) tunell
- e) wienerschnitzel

INSPIRASJONSARK OPPTURER OG NEDTURER

Bokomtaler:

Karin Fossum: «Djevelen holder lyset»

Andreas, en pen gutt på atten år, bestemmer seg for å rane «en eldre kjerring». Han bryter seg inn, men er så uheldig som han kan få blitt, for kjellerlemmen står åpen. Andreas detter ned i og brekker nakken i fallet. Den eldre kvinnen får panikk. Hun varsler verken ambulanse eller politi, hun nøyser seg med å lukke kjellerlemmen. I dagene og ukene som kommer, gnages kvinnen av dårlig samvittighet. Av og til mater hun Andreas, og av og til skjeller hun ham ut.

Ludvig
Holberg:
«Niels Klims reise
til den underjor-
diske verden»

I år 1665 oppsøker Niels Klim en dyp hule i Fløyen, et av de sju fjellene rundt Bergen. Her firer Niels seg ned ved hjelp av et rep, men repet ryker, og han faller og faller – gjennom tåke og belgmørke. Etter flere dager lander Niels Klim på planeten Nazar, dypt nede i jordens indre. Her kan trærne tenke og snakke. Og menneskene har helt andre tenkemåter enn Niels Klim var vant til fra Bergen.

Nick Hornby: «Tribunefeber»

Nick Hornby forteller om sitt liv som Arsenal-tihenger. Som oftest føler Nick gnagende uro og fortvilelse, men inntimellom føler han også jublende glede. Supporterlivet er en serie av oppturer og nedturer, og spillet på banen virker i høyeste grad også inn på Nicks hverdagsliv. Beretningene er krydret med humor.

Peter Chr. Asbjørnsen: «Rensdyrjagt ved Rondane»

Sist på 1700-tallet levde en glup skytter som het Gudbrand Glesne. En høst hadde Gubrand felt en stor reinbukk. Han satte seg skrevs over ryggen på den for å skille nakkebeinet fra skallen. Men bukken var ikke død, den var bare svimeslått. Brått reiste den seg opp og satte på sprang med Gudbrand på ryggen. Så bar det av sted over stokk og stein, over breer og urer, og etter det igjen ned Gjende-eggen. Helt til slutt løp reinbukken ut i vannet og svømte over til den andre siden, men da hadde Gudbrand fått nok. Han tok fram kniven og drepte bukken.

Gro Harlem Brundtland: «Mitt liv»

Selvbiografi. Norges første kvinnelige statsminister forteller om sine år i politikken. Valgresultater og meningsmålinger viser at nordmenn lettere enn før hiver seg på stemningsbølger. Gro holder stø kurs mot toppen, men hun opplever også bitre nederlag.

Mikael Niemi: «Populærmusikk fra Vittula»

Selvbiografisk skildring. Mikael er på fjelltur i Nepal, mutters alene. Ved Throng La-passet, 5415 meter over havet, ser han en jernplate med innstøpte tibetanske bokstaver. Mikael klarer ikke å tyde bokstavene, men i dyp ærbødighet bestemmer han seg for å kysse jernplaten. Dessverre for Mikael: De fuktige leppene blir sittende fast, og han klarer ikke å komme seg løs, uansett hvor mye han river og sliter. Redningen blir et tomt drikkekrus som henger i beltet. Mikael greier til slutt å fylle kruset med varm kroppsvæske, som han lar sildre over leppene. Snart etter er han fri.

SITATER:

Sølv er nederlag.

Knut Johannessen

Undrer meg på hva jeg får se over de høye fjelle?

Bjørnstjerne Bjørnson

Det som ikke ødelegger meg, gjør meg sterkere.

Friedrich Nietzsche

Man ser ikke livets virkelighet før man står på kanten av stupet.

Per Hansson

Går en sol ned for deg, stå ikke og se mot vest. Se mot øst.

Ukjent opphavsmann

Mål ikke fjellets høyde før du har nådd toppen. Da ser du hvor lavt det var.

Dag Hammarskjöld

Ingen går til bunns om de ikke har noe å hente der.

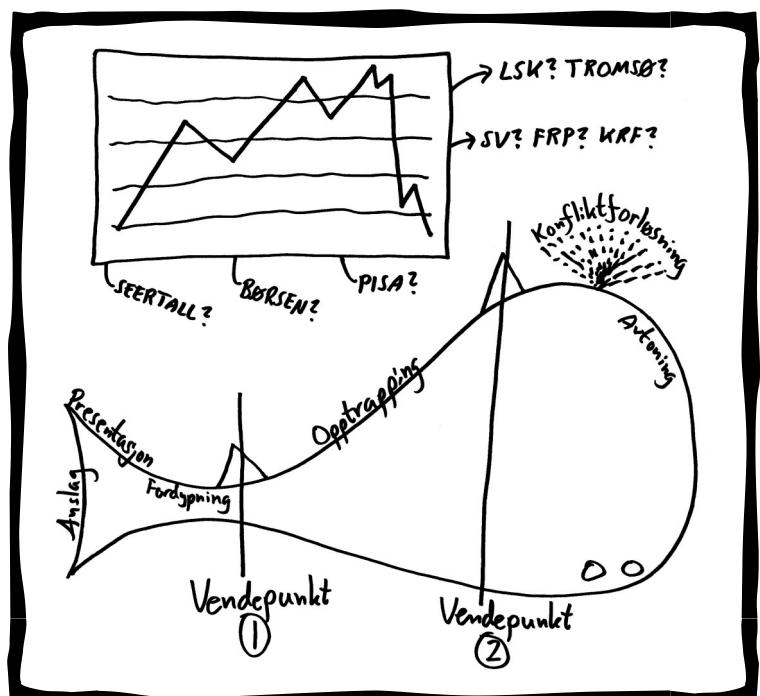
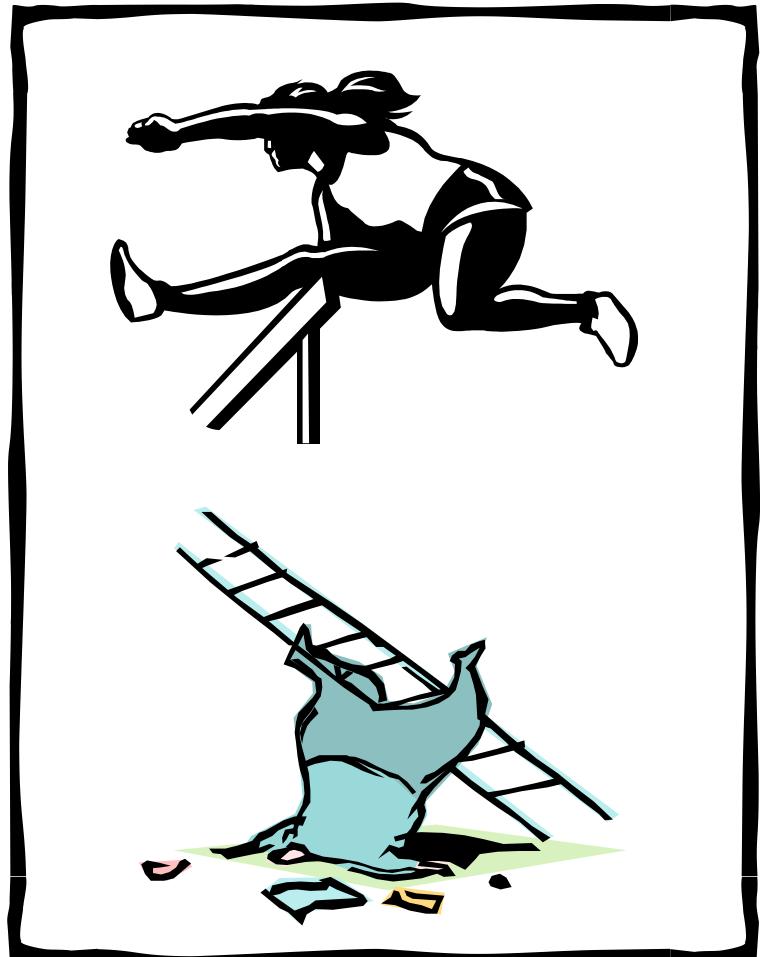
Per Roald

Den som kontinuerlig arbeider seg oppover, blir svimmel en vakker dag.

Milan Kundera

Sjalusi er kunsten å såre seg selv mer enn man sårer andre.

Alexandre Dumas

Sakprosaoppgåver – nynorsk

NB: Du skal berre velje ei av oppgåvene!

Hald dykk på bakken!

Altfor ofte høyrer eg om ungdom som driv ein eller annan risikoidrett. Nokre driv med fjellklatring og fasadeklatring. Andre hoppar i strikk eller syklar ned bratte fjellsider i vill fart. Eg er ikkje den som blir overraska når dei slår seg forderv ...

Eg synest at det bør vere ulovleg å halde på med risikoidrettar. Samfunnet har ikkje råd til at kjekk ungdom blir liggjande på sjukehus i år etter år – når dei heller kunne ha jobba hardt og betalt skatt som oss andre. Enda verre er det kanskje at slike ulykker skaper stor sorg og tunge stunder for familie og vennar.

Kvífor skal egoistisk ungdom få spele hasard med livet sitt på denne måten? Ungdom bør tenkje meir på god helse - mindre på kva som er spennande.

Bekymra mor (44)

Dagens Nyheter, 10. mars 2008

Oppgåve 1

Svar på lesarinnlegget frå «Bekymra mor (44)». Lag tittelen sjølv.

Oppgåve 2

Den internasjonale PISA-undersøkinga for 2006 viste at elevar i den vestlege verda er blitt dårlegare til å lese og skrive enn dei var i 2000 og 2003. Særleg sterkt er tilbakegangen i Noreg, der elevane no presterer lågare enn gjennomsnittet i OECD-landa.

Skriv ein kommentarartikkel om denne utviklinga. Kva kan vere årsakene til den norske tilbakegangen? Kva må til for at resultata skal bli betre? Lag tittelen sjølv.

Oppgåve 3

Uttrykket «curlingforeldre» blir brukt om foreldre som grip for sterkt inn i kvardagen til borna sine. Slike foreldre gjer alt dei kan for å hindre at borna deira skal oppleve nederlag: Dei «kostar til sides» alt som kan likne på problem.

Skriv ein artikkel der du argumenterer for at ungdom kan ha godt av å oppleve litt motgang. Lag tittelen sjølv.

Oppgåve 4

Korleis klarer forfattarar og filmskaparar å byggje opp spenninga på ein god måte? Skriv ein artikkel der du forklarer kva som gjer ei forteljing spennande. Bruk gjerne eksempel frå bøker du har lese eller filmar du har sett. Lag tittelen sjølv.

Oppgåve 5

Lag eit kåseri der du flettar inn eitt eller fleire av sitata frå inspirasjonsarket. Kall kåseriet ditt for «Oppturar og nedturar».

Lykke til!!!

Skjønnlitterære oppgaver – bokmål

NB: Du skal bare velge én av oppgavene!

Oppgave 1

Skriv en fortelling som passer til tegningen ovenfor. Legg vekt på personschildringer og miljøskildringer.

Oppgave 2

Skriv en fortelling som heter «Heisturen». Legg deler av handlingen til et overnaturlig miljø, eller flett i det minste en overnaturlig hendelse inn i handlingen.

Oppgave 3

Mange ungdommer ønsker sterkt å bli kjendiser, enten i nærmiljøet eller på verdensbasis. Samtidig finnes det kjendiser som ønsker seg tilbake til et enkelt og normalt liv.

Skriv en fortelling som handler om ungdom og berømmelse. Lag tittelen selv.

Oppgave 4

Skriv en fortelling som heter «Nedturen» eller «Oppturen». Legg vekt på å beskrive tankene til hovedpersonen.

Oppgave 5

Skriv en fortelling som heter «Under jorden».

Lykke til!!!

Framandord som sluttar på -ment

											M	E	N	T
1. Tonefølgje	6										M	E	N	T
2. Avdeling av sentraladministrasjonen, styrt av ein statsråd							5				M	E	N	T
3. Tankegang					13						M	E	N	T
4. Tilskiping; måte som noko er ordna på										14		E	N	T
5. Vitskapleg forsøk gjort for å finne ut noko								1			M	E	N	T
6. Avføring				7							M	E	N	T
7. Det å tinga på ei avis eller eit tidsskrift											M	E	N	17
8. Rosande omtale, godord							4				M	E	N	T
9. Legemiddel; middel til å lege eller hindre ein sjukdom	12										M	E	N	T
10. Nedste, berande del på eit byggverk; grunnvoll; basis; føresetnad											M	E	N	T
11. Vareutval			9								M	E	N	T
12. Samling av forskrifter (vedtak om korleis ting skal vere)	2										M	E	N	T
13. Brev om arv underskrive både av den som skal gi bort noko og av vitne									15		M	N	T	
14. Nasjonalforsamling, lovgjevande forsamling			3								M	E	N	T
15. Utsmykking											M	E	N	T
16. Minnesmerke, minnestein						10					M	E	N	T
17. Grunnemne (jord, vatn, luft og vatn)										16	M	E		T
18. Svært finkorna materiale som saman med vatn bind seg til ein hard masse							11				M	E	N	T

Løysingsord (eit abstrakt substantiv):

1	2	3	4	5	6	7	J	9	10	11	12	13	14	15	16	17
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----

Framandord som sluttar på -ør

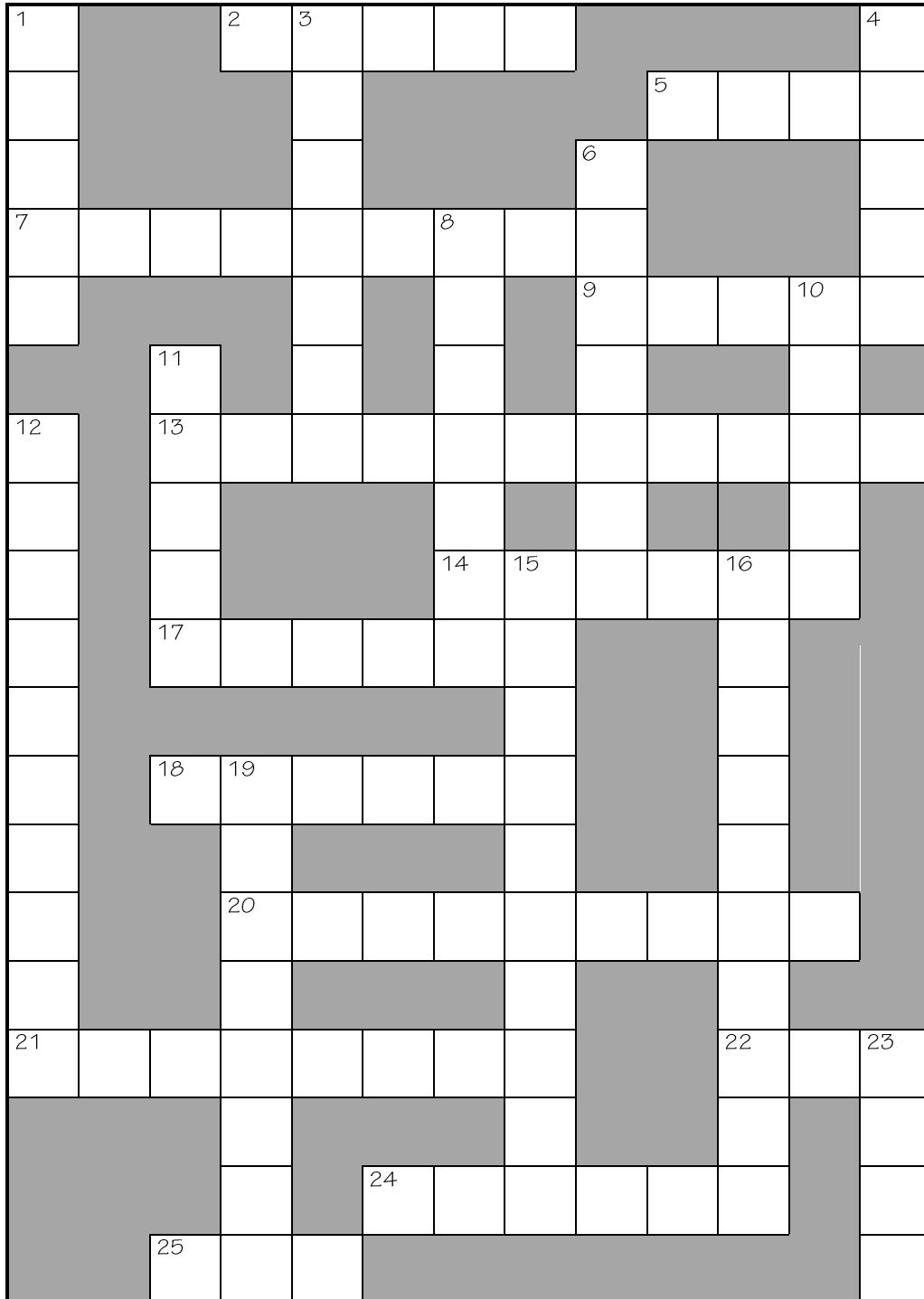
1. Person med teknisk eksamen frå NTNU				2											Ø	R
2. Person som lærer andre å meistre skigåing								13							Ø	R
3. Bladstyrar; sjefstittel i til dømes Bergens Tidende	14														Ø	R
4. Firma som tek på seg større teknisk arbeid, særleg i bygg og anlegg						10									Ø	R
5. Person eller firma som handlar inn køyretøy frå utlandet	1														Ø	R
6. Firma som arrangerer selskapsreiser				12											Ø	R
7. Fagutdanna person som installerer, monterer og reparerer elevatorar						4									Ø	R
8. Diplomatisk utsending med høgaste rang											9				Ø	R
9. Person som held utkik; tilskodar	3														Ø	R
10. Person som tar seg av kundar i ei forretning															Ø	R
11. Person som har tilsyn med noko, til dømes på ein skule											15				Ø	R
12. Marineoffiser med grad som svarer til oberst		11													Ø	R
13. Person som utfører kunstig sædoverføring på dyr														17	Ø	
14. Person som rømmer frå militær teneste (særleg i krig)				7											Ø	R
15. Person som er den øvste leiaren for ein landsdel, delstat eller koloni													16			R
16. Person som har til yrke å vere bilførar			5												Ø	R
17. Person som driv med vitskap, kunst og idrett av interesse utan å ha det som leveveg; det motsette av profesjonell									6						Ø	R
18. Person som har til yrke å klippe hår					8										Ø	R

Løysingsord (eit yrke):

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----

SVENSK-NORSK KRYSSORD

I dette kryssordet er stikkordene svenske, mens løsningsordene er norske. For å gjøre oppgaven enklere, bringer vi til høyre noen setninger på svensk. Kanskje forstår du de svenska ordene bedre når du ser dem i en kort tekst?

HJELPESETNINGER

- ♣ Pliosaurus anses vara det största rovdjur som någonsin funnits. Det var ett krokodilliknande monster som skulle få vilken välväxt alligator som helst att bli **avundsjuk**.
- ♣ Trots vinterns fantastiska facit med världsrekordet som höjdpunkt känner Susanna Kallur att det finns mer att **hämta**.
- ♣ Tidigare under skidskytte-VM har Helena Jonsson varit ett enda stort **leende**.
- ♣ I dag presenterar regeringens rovdjursutredare Åke Petterson sin utredning om de stora rovdjuren - björn, varg, järv, **lodjur** och kungsörn.
- ♣ «När några elever själva började ställa krav på **lugn** och ro, tog den positiva utvecklingen fart,» minns Jan Jönsson.
- ♣ Han är sjuk av sorg, men han vill ömt **smeka** kvinnan.
- ♣ Motsvarande distans skulle en vanlig hederlig **snigel** göra på 0.048 kilometer i timmen.
- ♣ Här hittar du tips och artiklar om hem och **trädgård**.
- ♣ «Kyrkklockor kommer att ringa, og vi vet at biskopen kommer at **upprepa** at vi måste slåss for Kosovo i 500 år till,» forklarade Jaksic.
- ♣ Med sitt bud på Yahoo forsøker Microsoft på allvar **utmana** Googles dominans på internett.

VÅGRÄTT

2. Snigel
5. Trädgård
7. Smeka
9. Lodjur
13. Upphav
14. Rösta
17. Upprepa

LODRÄTT

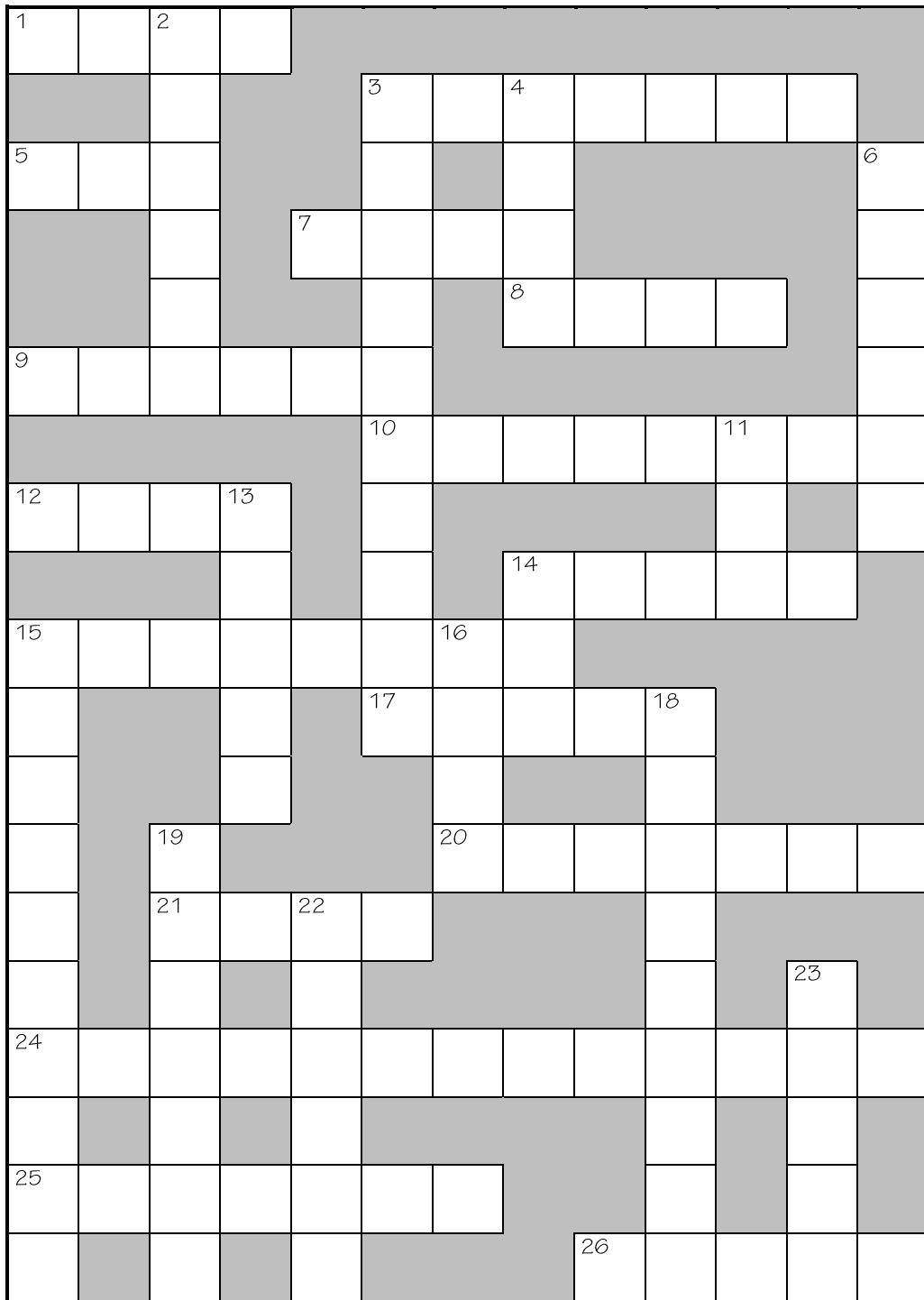
18. Affär
20. Fosterland
21. Fråga
22. Ljus
24. Halvlek
25. Snygg
1. Komma ihåg
3. Just, precis
4. Hämta
6. Börja
8. Vinst
10. Lagom
11. Lugn
12. Annorlunda
15. Tacksam
16. Avundsjuk
19. Utmana
23. Leende

SVENSK-NORSK KRYSSORD

I dette kryssordet er stikkordene svenske, mens løsningsordene er norske. For å gjøre oppgaven enklere, bringer vi til høyre noen setninger på svensk. Kanskje forstår du de svenska ordene bedre når du ser dem i en kort tekst?

HJELPESETNINGER

VÅGRÄTT

- Biograf
- Jordgubbe
- Sjuk
- Läskedryck
- Tårta
- Otur
- Tråkig
- Tokig
- Potatis
- Spöke
- Fönster
- Bråttom
- Granne
- Facket
- Återseende
- Åter

LODRÄTT

- Nyckel
- Jordbävning
- Snabb
- Smörgåsmat
- Mössa
- Öken
- Snygg
- Fjäril
- Arg
- Oberoende
- Sämja
- Blomma
- Semester

♣ **Facket** kräver åtta-procentiga lönehöjningar.

♣ Vid GP-simningarna i Simrishamn slog täbysimmaren Cecilia Rasmuson under lördagen svenska juniorrekord med 27,29 på 50 meter **fjäril**.

♣ En **jordbävning** uppmätt till 6,5 drabbade södra Grekland på torsdagen, rapporterar Atens geodynamiska institut.

♣ «Se till att behålla värmen. På med varma kläder, vantar och **mössa!**»

♣ Luleås målvakt Gusten Törnqvist hade **otur**, när han träffades i huvudet av en puck.

♣ För sju år sedan skrev den gamla damen ett brev från Amerika till Wien i vilket hon föreslog att man i god **sämja** skulle försöka lösa problemet.

♣ Men med hjälp av en klassiskt **tokig** professor och en bortsämd grannpojke börjar de lösa gåtan.

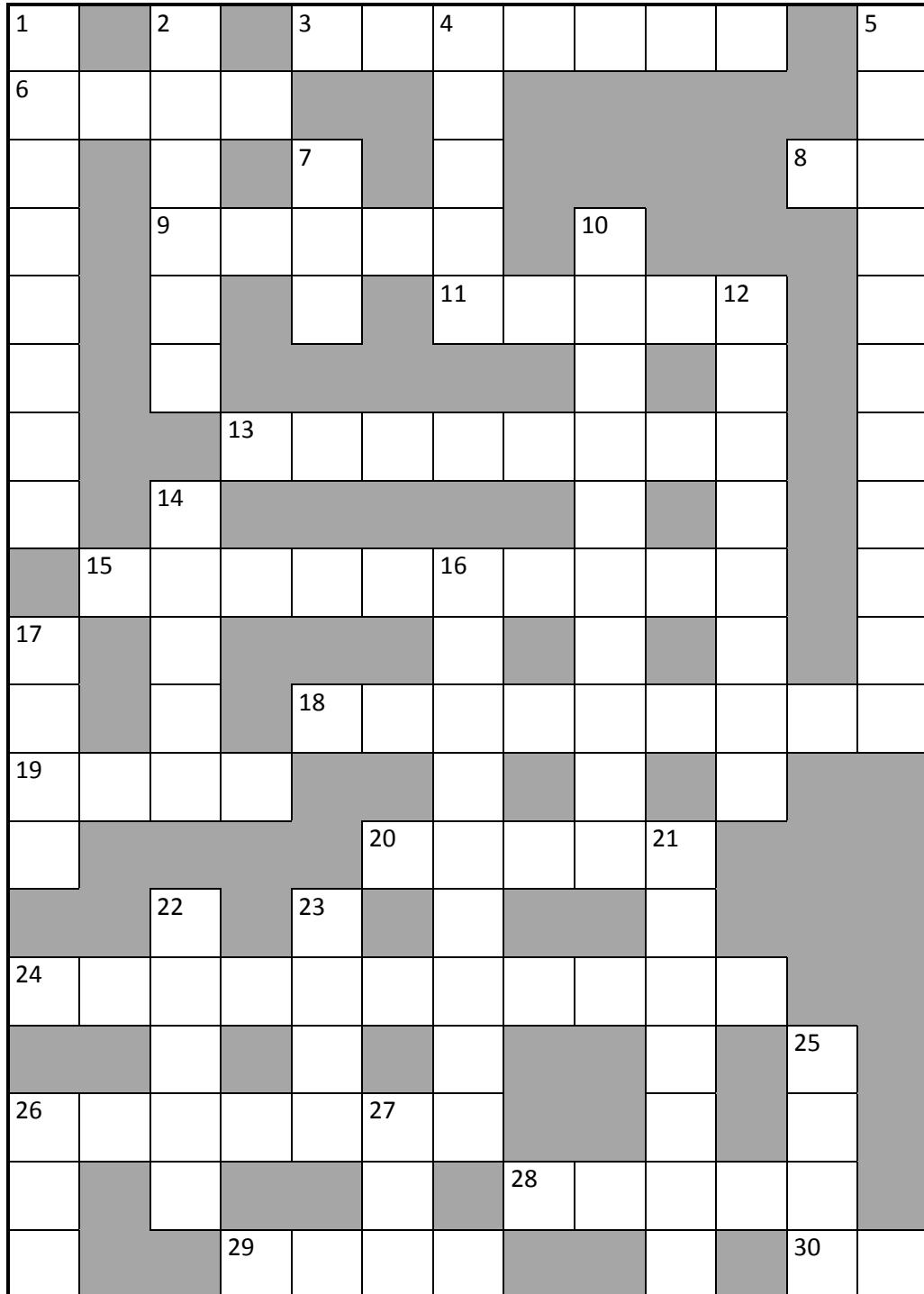
♣ Då stannar han till vid ett bageri og köper några wienerbröd eller en **tårta**.

♣ Det stormar **åter** kring Sveriges Radios artistpris Jazzkatten.

♣ Tiden är inne att skrota den idé fransmannen Thierry Sabines fick då han 1977 kørde vilse i Libyens **öken**; att skapa en äventyrstävling genom Sahara.

SVENSK-NORSK KRYSSORD

I dette kryssordet er stikkordene svenske, mens løsningsordene er norske. For å gjøre oppgaven enklere, bringer vi til høyre noen setninger på svensk. Kanskje forstår du de svenska ordene bedre når du ser dem i en kort tekst?

HJELPESETNINGER

VÅGRÄTT

3. Födelsesmärke
6. Silver
8. Avlida
9. Gurka
11. Svartsjuk
13. Igelkott
15. Sophög
18. Skitstövel
19. Deckare
20. Ilsa
24. Rakhyvel
26. Oavsett
28. Ful
29. Ljuga
30. Skratta

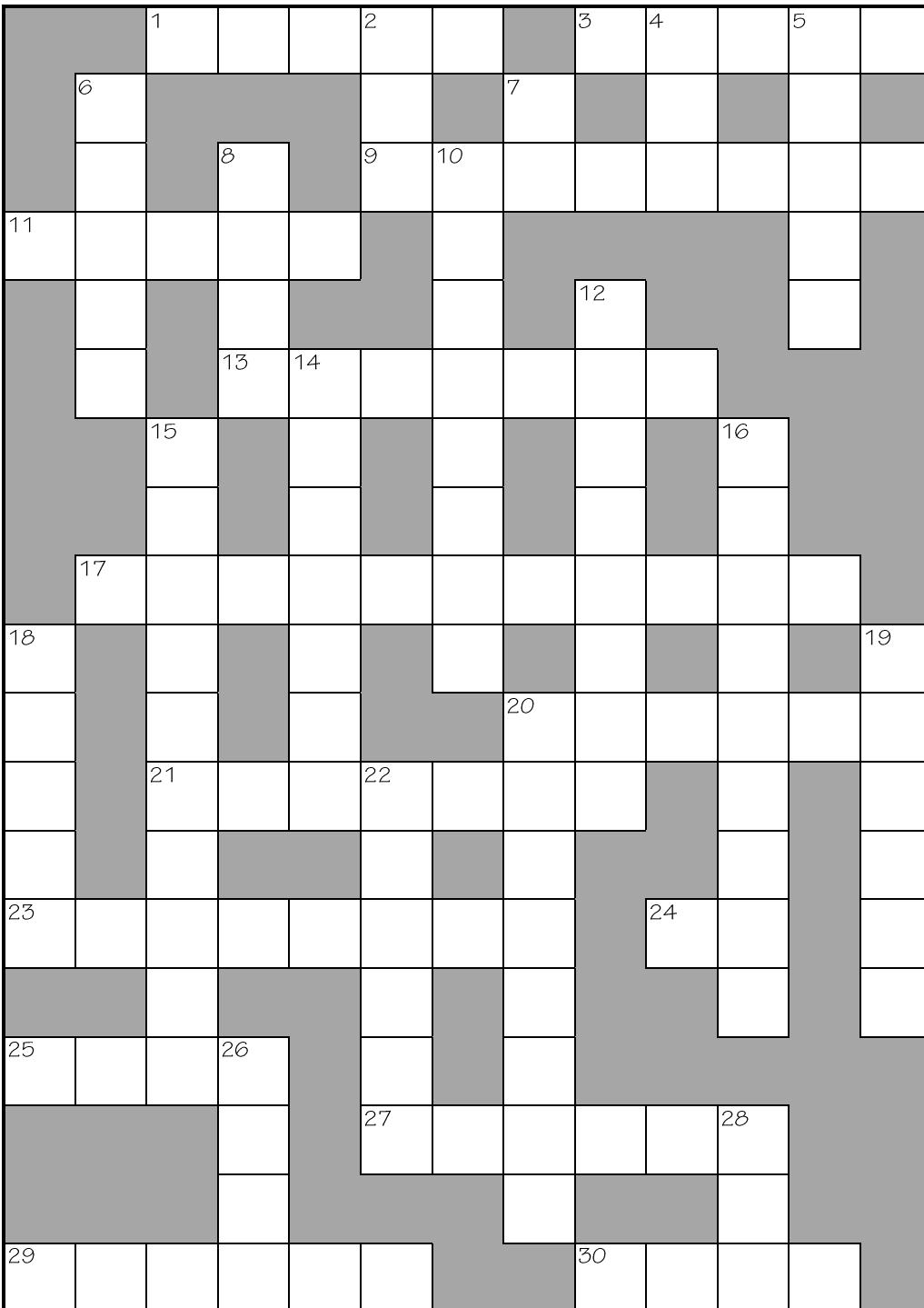
LODRÄTT

1. Askungen
2. Blyertspenna
4. Tur
5. Hörna
7. Mössa
10. Hälften
12. Osämja
14. Fyrtio
16. Våning
17. Dimma
21. Saga
22. Anledning
23. Sopa
25. Fågel
26. Vecka
27. Tjuv

- ♣ Utan tjäle i marken fortsätter småkrypens aktivitet och därfor finns det ingen **anledning** för flyttfåglarna att lämna landet.
- ♣ Den skadade var nära att **avlida**.
- ♣ «Det är något helt annat än att skriva en bok. Då räcker det med ett papper och en **blyertspenna**, och på sätt och vis föredrar jag nog det,» säger Kerstin Ekman.
- ♣ Enligt poliskällor kolliderade en buss och en minibuss. Därefter körde minst sex andra fordon in i dem. Orsaken ska ha varit dålig sikt på grund av **dimma**.
- ♣ Tomat, sallad och **gurka** innehåller inte så mycket näring.
- ♣ Hon dricker kaffe i den lilla välnadsade trädgården medan sommarsolen sjunker – då kommer plötsligt en **igelkott** fram under vinbärsbuskarna.
- ♣ Flickorna kastade bensinbomber, men erkänner inget brott. Vad som fått dem att känna sådan **ilska** mot den tredje flickan är okänt.
- ♣ «Nej, men jag tror inte på att **sopa** allt under mattan.»
- ♣ Ryktet om att han fått sin penis avskuren av en **svartsjuk** gangster var lögn.
- ♣ Helmer och hans Nora har flyttat in i en charmig **våning** som kunde ligga på Söder eller i Vasastan.

SVENSK-NORSK KRYSSORD

I dette kryssordet er stikkordene svenske, mens løsningsordene er norske. For å gjøre oppgaven enklere, bringer vi til høyre noen setninger på svensk. Kanskje forstår du de svenska ordene bedre når du ser dem i en kort tekst?

VÅGRÄTT

1. Tomte
3. Tur
9. Fordon
11. Armbåge
13. Kompis
17. Lillgammal
20. Gemensam
21. Kramdjur
23. Blixtlås

24. Skratta
25. Pojke
27. Enstaka
29. Annars
30. Korp

LODRÄTT

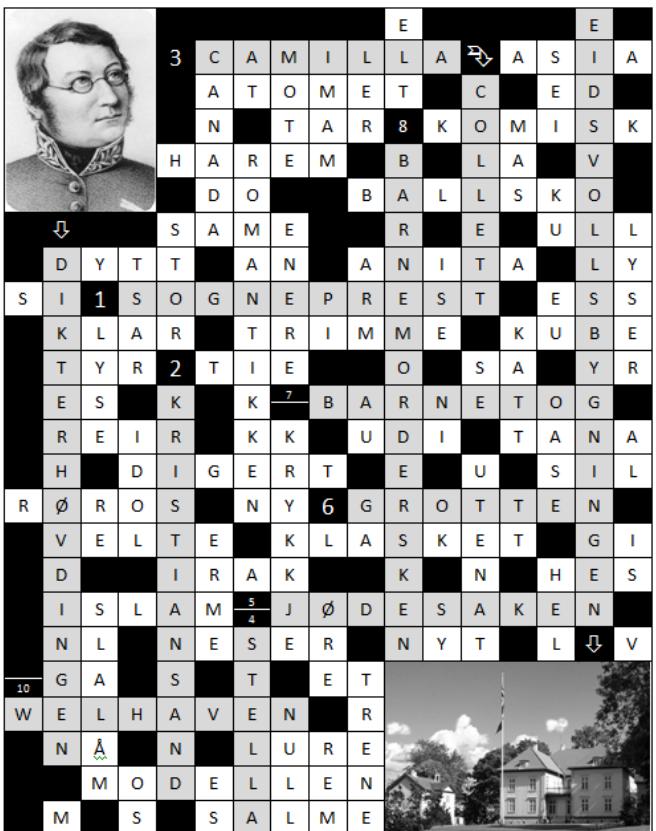
2. Sjuk
4. Mössa
5. Åka
6. Erbjuda
7. Avlida
8. Snut
10. Julklapp
12. Betyg
14. Applåd
15. Rubrik
16. Överlägset
18. Våning
19. Glass
20. Tändsticka
22. Elva
26. Tjugo
28. Tjuv

HJELPESETNINGER

- ♣ Och vi kommer att lyckas, sade Björn Borg och fick en lång **applåd**.
- ♣ Denna gång är det Doder som fått en fransk **armbåge** på munnen och blöder ymnigt.
- ♣ Jag undrar vad du har för råd till en student som inte vill tala om för alla i klassen vilket **betyg** hon fick på senaste tentan.
- ♣ «Jag lagar hål och syr i **blixtlås** i arbetskläder.»
- ♣ Brassen Afonso Alves gjorde riktigt bra ifrån sig i Heerenveen. Där öste han in sju mål i en **enstaka** match!
- ♣ De lämnade bilen på platsen och försvann i ett annat **fordon**. Det är osäkert vad tjuvarna plockade med sig från butiken.
- ♣ I fredags slogs en 15-årig pojke medvetslös i Häggvik, norr om Stockholm. På tisdagen kommer rektor Tord Nåktergal själv att hålla i en **gemensam** samling för eleverna.
- ♣ Häruppe träffade vi en person som dresserar jaktfalkar. Den här hade två falkar, en örн, en **korp**, en hök och en uggla.
- ♣ «Jag såg en **rubrik** i en skånsk tidning: 'Olsson är med och jag dör av tråkighet'. Den berörde mig mycket illa.»

- ♣ Låten framförs av kill-trion Biondo. Den vann semifinalen **överlägset** i lördags och nu är den favorittippad inför finalen på lördag.

Wergeland-kryssord

Ordkunnskap

Språkord: aksent, skarring, morsmål, vokabular

Teaterord: kulisser, generalprøve, pantomime, statist

Bokord: smussbind, biografi, antologi, manusskrift (t)

Dataord: søkemotor, virus, nettikette, lenkeråte

Én eller to konsonanter

Venstre kolonne: aldri, annerledes, allikevel, alltid, akkurat, billett, bryllup, dessverre, foran, gjennom, kunnskap, mottatt, moro, nettopp, nyggjerrig, banan, spesielt, tillit, uansett, venninne

Høyre kolonne: abonnement, adresse, aggressiv, grammatikk, influensa, informere, interessant, karriere, kapitalisme, kollega, korrekt, konkurranse, litteratur, opposisjon, parallel, prinsipp, prinsipiell, terrasse, trafikant, trafikk

Fleip eller fakta

A) å få avskjed på grått papir (2)

B) å stå på pinne for noen (2)

C) en rød tråd (3)

D) å slåss mot vindmøller (3)

E) å være under tøffelen (1)

F) å vise noen en kald skulder (1)

G) å ta sin hatt og gå (2)

H) å bite i gresset (1)

I) så fillene fyker (2)

J) å gjøre noen en bjørnetjeneste (3)

K) å drite på draget (3)

L) å gå berserk (1)

Ganske kule kommaoppgaver

Hvalen ... (6); Vi syns no ... (8); Dataormen ... (7); Åge Hareide ... (3); Når Øyvind ... (1); Alle som ... (2); Da kua eksploderte ... (1); Advokatfruen ... (5); Ja, det var ... (9); Egentlig er du ... (10); Sjøløven ... (4); Hvis jeg ikke ... (1)

Enda kulere kommaoppgaver

Hvis du forfryser huden, skal ... (1);

... nesten 100.000 angrepiller, som hindrer ... (3);

Du er den kuleste, snilleste, vakreste ... (7);

Horekundene i Norge, de dustene, kan ... (6);

Jada, jeg skal ... (9)

Hun så på meg og smilte, og jeg ... (4)

Ser du noen av vennene dine røyke, bør du ... (1)

Kjære lærer, kan du ... (10)

Kongen som mistet øynene sine, ble ... (2)

... å ha på seg en behå, smilte 15-åringen (8)

... Ålesund-tilhengerne er seierssikre, men på ... (5)

...kongler i armhulene, ville furutrær ... (1)

Hva betyr fremmedordene?

assosiasjon 1 forbindelse mellom tanker og forestillinger
2 sammenslutning, forening, **bibliotek** boksamling, **dato** plass eller ordensnummer som et døgn har i måneden, **eksamen** avsluttende skoleprøve, **feminin** kvinnelig, **gymnastikk** kroppsøving, **hermetikk** bakteriefrie matvarer oppbevart i lufttett boks, **idiot** tosk, **jaguar** amerikansk kattedyr, **kannibaler** menneskeetere (forvanskning av Karibia), **lynse** straffe, drepe uten lov og dom (trolig etter en som het Lynch), **madrass** underlag til å ligge på, **nekrolog** minneord over en avdød, **offensiv** angrep; angrepstvillig, **paginere** forsyne med sidetall (av engelsk "page"), **rapport** innberetning, melding, **scene** spilleplassen på et teater; avsnitt i en film; opptrinn, **tittel** overskrift; stilling, **ultimo** sist ("ultimo mars" betyr "sist i mars" – "ultimo thule" betyr "ytterst i Norden"), **variere** veksle; skape avveksling

Rettskrivningsprinsipper

Oppgave 2-1: a) stygt, b) lagt, c) lavt

Oppgave 2-2: a) hender, b) vender

Oppgave 3-1: a) ålreit, b) kløtsj, c) sjanger, d) gaid, e) ketsjup, f) rekkert, g) sørve, h) jogurt

Oppgave 5: a) allianse, b) byrå, c) sjåfør, d) konklusjon, e) gerilja, f) sjalu, g) nøytral, h) praksis, i) presis, j) sesong, k) terrenget, l) estetikk

Oppgave 6 (fortsatt lovlig): a) døv, b) flom, c) høst, d) veps, e) rød, f) slukke, g) tyttebær

Framandord som sluttar på -ment

A	K	K	O	M	P	A	G	N	E	M	E	N	T
D	E	P	A	R	T	E	M	E	N	T			
R	E	S	O	N	N	E	M	E	N	T			
A	R	R	A	N	G	E	M	E	N	T			
E	K	S	P	E	R	I	M	E	N	T			
	E	K	S	K	R	E	M	E	N	T			
	A	B	O	N	N	E	M	E	N	T			
	K	O	M	P	L	I	M	E	N	T			
	M	E	D	I	K	A	M	E	N	T			
	F	U	N	D	A	M	E	N	T				
	S	O	R	T	I	M	E	N	T				
	R	E	G	L	E	M	E	N	T				
	T	E	S	T	A	M	E	N	T				
	P	A	R	L	A	M	E	N	T				
	R	Y	M	A	N	M	E	N	T				
	E	N	A	B	O	N	M	E	N	T			
	R	I	L	E	N	A	M	E	N	T			
	F	A	G	F	O	R	E	N	T				
	U	H	M	G	R	R	E	N	T				
	G	J	E	I	I	I	G	J	E	N			
	L	T	T	I	G	J	E	N	T				

Kodeord: IRRITASJONSMOMENT

Svensk-norsk kryssord 2

Framandord som sluttar på -ør

S	I	V	I	L	I	N	G	E	N	I	Ø	R
S	K	I	I	N	S	T	R	U	K	T	Ø	R
A	V	I	S	R	E	D	A	K	T	Ø	R	
E	N	T	R	E	P	R	E	N	Ø	R		
B	I	L	I	M	P	O	R	T	Ø	R		
T	U	R	O	P	E	R	A	T	Ø	R		
H	E	I	S	M	O	N	T	Ø	R			
A	M	B	A	S	S	A	D	Ø	R			
O	B	S	O	S	S	O	R					
S	O	B	S	E	R	V	A					
O	B	S	E	R	V	A						
G	U	V	E	N	N	Ø	R					
S	J	Ä	F	Ø	R							
A	M	A	T	Ø	R							
F	R	I	S	Ø	R							

Kodeord: BLOMSTERDEKORATØR

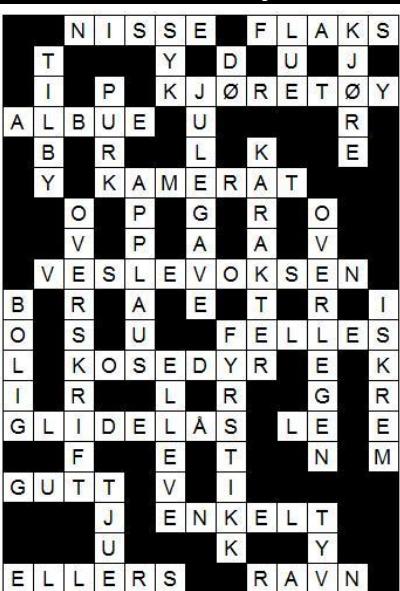
Svensk-norsk kryssord 3

Svensk-norsk kryssord 1

Svensk-norsk kryssord 4

B-postabonnement

Returadresse:
Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

Norsknytt

Norsknytt nummer 1-2008

Innhold

- 3 Leder
- 4 Rollespillkort
- 6 Kortfilmer med undervisningstips (nynorsk)
- 7 Wergeland-kryssord
- 8 Radikale og konservative former
- 10 Ordkunnskap
- 11 Enkeltkonsonanter eller dobbeltkonsonanter?
- 12 Spørrekomkurranse om ordhistorie I
- 14 Kommaoppgaver
- 16 Hva betyr fremmedordene?
- 17 Artikkkel om årboka
- 18 Årbok eller minnebok?
- 19 Årboka: Stillingsutlysning
- 20 Årboka: Klasseomtaler
- 21 Årboka: Elevomtaler
- 22 Rettskrivningsprinsipper
- 24 Inspirasjonsark til skrivedagen
- 26 Oppgaver til skrivedagen (sakprosa nynorsk)
- 27 Oppgaver til skrivedagen (skjønnlitteratur bokmål)
- 28 Fremmedkryss – ord som slutter på -ment
- 29 Fremmedkryss – ord som slutter på -ør
- 30 Norsk-svenske kryssord